...АРЯАН ҮРГЭЛЖЭДӨӨ ЭДЕЭШЭЖЭ БАЙНА

Хуряалгаяа хаа хаанагүй дары түргэн эхилэе!

...Ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

...С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...0 (10251) | 1963 оной августын 13, вторник | Сэн 2 мүнгэн

...оммунистнуудай ...түрүү үүргэ

...кымнай хүдөө ню- ...– үйлэдбэриин уп- ...дтэ, колхоз болон ...а тон харюусалга- ...хүдэлмэриин үе ...дөөгэймнай ажал- ...нь хэн гэшэгүй хэм- ...гыгаар, эсэхэ суса- ...гүй, унаһан малгай- ...забдагүй үбһэ ху- ...рэ ажаллажа бай- ...яа энэ жэлдэ хэ- ...эйхиһээ габшагай- ...лаха шухала болоо. ...лгын хүсэд дүүрээ- ... таряа хуряалга ...э хоёр ехэ харюу- ...дэлмэри зэргэшээд, ...овхоз бүхэндэ али- ...эрээ тон шадамар ...шотой тааруугаар, ...үбэлгэнөөр эмхид- ...эй болобо.

...рилгоёо амжал- ... бэелүүлхэ ар- ...ко ажахы бү- ...эн бии. Зүгөөр хү- ...өө участок бүхэндэ ...зүбөөр хубаарилан ...дэрэйнгөө нормые ...й үлүүлэн дүүргэ- ...а, одоол энэ үедэ ... харанхы болотор ...агрегат бүхэнэй бү- ...йгээр хүдэлхыень ...ухала.

...ар колхоз, совхоз ...артийна организа- ... илангаяа ехэ ха- ...й зорилго табиг- ...н зоной дунда ойл- ... хүдэлмэри партий- ...аци хэр һайнаар ... колхознигуудые, ...дэлмэришэдые шэн ...калда хэр шадама- ...жуулнаб, комму- ... түрүү үүргэеэ нэ- ...эйгөөр дүүргэхыень ...д ханганаб, агита- ... оролдосотойгоор ...нь ямар аргаар ... алибаа хүдэлмэ- ...тын энээнһээ дул- ...йһаниинь лабтай. ... дунда агитацион- ...ри партийна орга- ...айнаар эмхидхэжэ ...зарта али бүхы бу- ...эри, тэрэ тоото тэ- ...дхэлгэшье, амжал- ...ябана. Жэшээлхэ- ...н үйлэдбэриин уп- ... «Родина» колхоз ...энь нүхэр И. Р. ...парткомой секре- ... К. П. Бурдуков-ский) үбһэ хуряалгаяа ехэ һайнаар, богонихон болзор соо гол түлэб дүүргээд, сабшалангай талмайн гектар бүриһөө 10 гаран центнер эрхим шанартай үбһэ соможо абаба. Үбһэ хуряалга дээрэ 27 звено байгуулагдаад, бултадаа ехэ оролдосотойгоор ажаллаһан байна. Партийна организаци тэдэнэй дунда социалис мүрысөө эмхидхээд, хүдэлмэриинь үрэ дүнгые табан хоног бүхэндэ гаргажа, түрүүшүүлые али болохоор урмашуулжа байгаа. Үбһэшэдэй дунда агитаторнууд ходо ябажа хөөрэлдөө хэдэг, ажалшадай асуудалнуудта харюусадаг, колхозойнгоо урда табигдаһан зорилгонуудые тайлбарилжа үгэдэг байна. Тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ ажаллаһан коммунистнууд өөһэдынгөө түрүү үүргые дүүргэжэ, эрхим үльгэр жэшээ бусадта харуулаа.

Тэрэшэлэн Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин «Сибиряк» колхозой Аһалигай отделенидэ коммунист Александр Иннокентьевич Соковиковой бригада силос даралга дээрэ тон ехэ шударгыгаар ажаллажа, үдэрэй 150—200 тонно силос дарана. Тус бригада социалис мүрысөөндэ саг үргэлжэ түрүүлэн, үдэр бүхэнэйнгөө нормые ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Колхозой партийна организаци (парткомойнь секретарь нүхэр **Г. Н. Тугарин**) үбһэ хуряалга дээрэ ойлгууламжын хүдэлмэри үрэ нүлөө ехэтэйгээр эмхидхэжэ шадаа. Тэрэнэй ашаар тэндэ тэжээл бэлэдхэлгэ муу бэшээр ябажа байнхай. Августын 10-най мэдээгээр, колхоз 22.870 гектар сабшажа, 15.300 гаран центнер ногоон үбһэ соможо абанхай, 6340 гаран тонно силос даранхай. Тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр. Үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдээд, табан хоног бүхэндэ үрэ дүнгынь согсологдоно, тэжээл бэлэдхэлгэдэ зорюулагдаһан бюллетень ходо гаргагдана, агитаторнууд хөөрэлдөө үнгэргэнэ, түрүүшүүл тухай нютагай радиогоор дамжуулганууд хэгдэнэ. Социалис мүрысөөндэ коммунистнууд түрүүлжэ ябана. Тэрэшэлэн Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой коммунист нүхэр Ф. П. Пластининай даадаг МТФ-гэй һаалишад болон малшад алишье талаараа түрүүлжэ ябанхай. Тэдэнэр 9 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 1.170 гаран литр һү һаагаад байна. 170 тонно гэхэ гү, али үнеэн бүхэндэ 13 тонно силос наран сэсэгээр дараад, кукурузаар силос дарахаяа бэлдэжэ байнхай. Юрэнхыдөө үнеэн бүридэ 20 тонно силос дараха хүсэлэнтэй. Коммунистнуудай хүтэлбэрилдэг бригада болон фермэнүүд, коммунистнууд иигэжэ өөһэдынгөө түрүү үүргые эли тодоор харуулнад.

Зүгөөр партийна организациин хангалтагүйгөөр ажалладаг, коммунистнуудай түрүү үүргэеэ харуулдаггүй газарта үбһэ хуряалгашье хангалтагүй байна. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Родина» колхоз тэжээл бэлэдхэлгээр ехэ хожомдожо ябана. Августын 5-най мэдээгээр, тэрэ колхоз миил 311 га сабшаһан (1169 га сабшалантай аад), 11.190 центнер үбһэ абаха түсэбтэй аад, оройдоо 1.720 гаран центнер абаһан, миил 211 центнер силос дараһан байха юм. Тус колхоздо 30 шахуу коммунистнуудтай бага бэшэ партийна организаци (секретарь нүхэр И. Н. Ерофеев) бии. Теэд колхозой иимэ гээгдэлдэ ороод байхадань, партийна организациин хүдэлмэриие хангалтатайда тоолохын аргагүй. Тэрэшэлэн тэндэ коммунистнууд түрүү үүргэеэ дүүргэнэ гэхээр бэшэ. Колхозойнгоо хэр амжалтатайгаар хүдэлжэ байһанай түлөө партийна организаци, коммунистнууд харюусаха зэргэтэй.

Үбһэ болон таряа хуряалгын хүдэлмэриие амжалтатайгаар дүүргэжэ, адууһа малаа элбэг дэлбэг тэжээлээр хангахын тула, орооһо таряа гүрэндэ тушааха түсэбөө нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын тула соёл сурталай, ойлгууламжын хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар, үрэ нүлөө ехэтэйгээр ябуулха, үйлэдбэриин участок бүхэн дээрэ коммунистнуудай алишье талаараа өөһэдынгөө түрүү үүргэ дүүргэхыень туйлаха гээшэ колхоз болон совхоз бүхэнэй партийна организациин зайлашагүй шухала зорилго мүн. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй тогтоолые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ иимэ удхатай.

Түрүүшын арбаад га шэниисэ хадагдаа

ХЯАГТА. (Телефоноор абтаба). Эхэ орондоо ороохо таряа элбэг ехээр худалдаха гэһэн Краснодарска хизаарай хүдөөгэй ажалшадай, мүн республикынгаа Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай һайн һайхан үүсхэл дэмжэн, Пограничнэ совхозойхид энэ жэлдэ гүрэндөө 24,2 мянган центнер таряа тушаахаар шиидээ. Энэнь түсэбһөө 2 дахин ехэ болоно.

Байгша ондо совхозойхид ороохото ургамалнуудай тарилгые урда урдынхиһаа эрид ехэ болгожо, тарилгын агротехникые наринаар сахиһанай ашаар сагай уларилай тиимэ таарамжагүй байбашье, бүхы тариалан дээрээ муу бэшэ ургаса ургуулаа.

Ороохото ургамалнуудайнгаа тарилгын хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ болоһон, гүрэндэшье таряанай элбэгээр худалдагдаха байһаниие хараада абажа, совхозойхид эртын таряанай эдеэшэжэ эхилэмсээр нэгэшье үдэр гээнгүй, амяарлан хадажа захалаа.

Түрүүшын үдэр совхозой 4-дэхи отделенидэ комбайнер Н. Бабкинай хүтэлбэрилдэг агрегат Омбоон гэжэ газарта бултанһаа уридлан түрүүшын арбан гектар шэниисэ амяарлан хадаба. Ойрын үдэрнүүдтэ эндэхи бусадшье отделенинүүд таряагаа амяарлан хадажа эхилхэнь.

А. Сурмач.

ИИМЭ УЯЛГА АБАНАБДИ

Республикымнай ажалшадай тон харюусалгатай үе ерэбэ. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд һайнаар ургаһан ургасаяа саг соонь, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, урда урдынхиһаа бүри ехэ ороохо тушааха дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые хаа хаанагүй абажа байна. Зүгөөр үндэр баян ургасын түлөө тэмсэл имагтал таряа хуряалгаар дүүрэдэг бэшэ, харин тэрэниие гүрэнэй амбаарта хэр ехээр оруулһаараа сэгнэгдэдэг гээшэ.

Ургаса хуряалга, гүрэндэ худалдалгые дүүргэхэ хэрэг мүн автомашинын жолоошодһоо нилээд дулдыдадаг гээшэ. Тиимэһээ бидэнэр, Зүүн-Сибириин совнархозой 1-дэхи автотранспортна конторын бүлэг жолоошод, республикын колхоз, совхозуудта гаража, таряа хуряалга, тушаалга дээрэ хүдэлхэ зуураа, 1963 оной ургасые зааханшье гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэнь тэдэнэртэ туһалха, бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа гаргахабди гэжэ уялга абанабди.

Колхоз гү, али совхоз гаража хүдэлхэ үедөө машинаараа силосэй ногоо зөөлгэ дээрэ 3.000 тоннокилометр, тиихэдэ ороохо зөөлгэ дээрэ 4.500 тоннокилометр хэмжээнэй ажал хэхэ зорилгоёо болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн уялгатайбди.

Манда даалгагдаһан автомобильнуудаа хүдөөдэ һайнаар абажа ябаад, хүдөө ажахын хүдэлмэриһөө бусахадаа, машинаяа заһабарилгада оруулангүйгөөр, тэрэ дарыдаа ажаллахабди.

Эдэ уялгануудые бэелүүлжэ ябаха үедөө, хүдөө нютагуудта ажаллажа байхадаа, эмхи гуримтайгаар, тон шанга журамтайгаар хүдэлхэ ёһотойбди гэжэ мэдэнэбди.

Хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ тушааха уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохые республикын бүхы жолоошодые уряалнабди.

ЖОЛООШОДОЙ ДААБАРЯАР: Акатов, Заика, Шарифулин, Павлов, Полонов, Згуржак.

Ороохо таряа, горох хуряагдана

1963 оной августын 10-най мэдээгээр Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынууд 439 гектар таряа, горох хадажа, 38 гектарыень суглуулан сохёо. Баргажанай үйлэдбэриин управлениинхид 416 га, Түнхэнэй—299 га, Зэдын—120 га, Хоринн 50 гектар хадаад байна.

Энэ мэдээн дээрэһээ харахада, республикын колхоз, совхозууд нёдондоной энэ үеынхиһөө таряа 3 дахин бага хадаад байнхай.

НҮХЭД МЕХАНИЗАТОРНУУД, КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД! Горох, таряа хадалгаяа саг соонь эхилжэ, хурданаар ябуулая.

Республикын колхоз, совхозуудта үбһэ сабшалга, һүрилэлгын, силос даралгын ябаса тухай

1963 оной августын 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

үйлэдбэриин управленинүүд	Сабшагдаһан газар	һүрилэгдэһэн үбһэн	Дарагдаһан силос
Баргажанай	38	34	4,1
Зэдын	40	26	5,0
Кабанскын	63	53	17,3
Хяагтын	41	30	2,0
Мухар-Шэбэрэй	53	50	1,6
Түнхэнэй	52	34	15,4
Улаан-Үдын	48	25	1,5
Хоринн	39	20	10,8
Баунтын	34	23	—

Кукурузаар силос дарагдана

Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Мир» колхозой Зэлтэрын отделени энэ жэл 330 гектар кукуруза таряа юм. Тэрэнь мүнөө үндэр баян ургасаараа эндэхи малшадые баясуулна.

Һаяхан тус отделениин шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ звено энэ кукурузаар силос даража эхилээ. Иван Валехин, Виктор Валехин, Виктор Самойлов гэгшэдэй силоснэ комбайнай агрегадууд түрүүшын үдэрһөө эхилжэ даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Эндэ кукурузынгаа эшэ, набшые хүдөөгэй ногоотой холижо силос дарана. Мүнөө тус отделени 360-аад тонно силос бэлдээ.

А. Цыренов.

Нормоёо 120—130 процент...

«Заганский» колхоз Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин бусад ажахынуудһаа эгээн түрүүн горохойнгоо ургасые хуряажа эхилээ. Эндэ мүнөө 303 гектар горохой тарилгаһаа 150 гараниинь сабшагдаад байна. Трактористнууд Иванов, Филатов болон бусад горох хадаха үдэр бүриингөө даабариие 120 — 130 процент дүүргэнэ.

Тус колхозой горохой тарилгын 2 участок дээрэһээ энэ жэл гектар бүриин 15—17 центнер ороохо абтахаар хүлеэгдэнэ. Энэнь адууһа малай бүхы тэжээлдэ горитойхон нэмэлтэ болохо.

К. Именохоев.

Энээниие уншаад, ажалдаа хэрэглыт

Горох яажа хуряахаб?

Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозууд ороохото болон бобово ургамалнуудай тарилгые эрид үргэдхэжэ, илангаяа горох хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр таринхай.

Энэ ургамалые таарамжатай хаһа сагтань, зүбөөр тариһанай ашаар хаа хаанагүй муу бэшэ ургаса абтахаар хүлеэгдэнэ. Хэнэйшье мэдэһээр, горохой ургаса хадажа хуряахань нилээд орёо бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй буурсагуудынь нэгэ жэгдэ эдеэшэжэ болбосордоггүй байна. Жэшээлхэдэ, эшынь доогуурхи буурсагуудай ороохон томо байдаг дээрэһээ дээгүүрхидээ орходоо һүүлдэ хатажа эдеэшэдэг. Тиимэһээ тэрэниие хадаха, хуряахадаа, гээлтэ хоролтодо оруулхагүйн тула, сабшажа эхилхэ болзорыень зүбөөр тодорхойлхо ушартай.

ХАДАЖА ЭХИЛХЭ БОЛЗОРЫЕНЬ ЗҮБӨӨР ТОДОРХОЙЛХО

Үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, горохой ургасын доогуурхи буурсагуудай бага шарлаад, досоохи ороохонуудайнь хатуушаг болохолоор амяарлан хадажа эхилхэдэ таарамжатай гэжэ тодоруулагдаа. Энэ үедэ горохой эшэ, набшаһан доогуураа, дундуураашье үлэ мэдэг шарлажа, харин дээгүүрхи набшаһаниинь сайбар ногоон болоод байдаг. Тиигэбэшье эшын дээгүүрхи буурсагууд ногоон үшөөл зандаа байжа болохо. Теэд тэрээниие хүсэд эдеэшээгүй гээд, хадажа эхилэнгүй байжа болохогүй. Тэрэ буурсагууд сабшагдаһан баалда хэбтэхэдээ яһала һайнаар эдеэшэжэ, хатадаг байха юм.

Горохой ургаса амяарлан хадажа баал болгоһон гү, али миил сабшаад орхиһонойнгоо һүүлдэ буурсагуудайнь һайн хатахада, тэрэниие комбайнаар суглуулжа сохидог.

ЯМАР МАШИНААР ХАДАХАДА ТААРАМЖАТАЙБ?

Ургасые элдэб косилка, жаткануудаар хуряадаг байна. Жэшээнь, үндэр, үдхэн ургасатай горох баал болгон сабшадаг түхеэрэлгэтэй тракторай «К-2,1» түхэлэй косилкаар сабшахада өөрэгүй. Тиигэбэшье ургасынь үлэмжэ үдхэн, эшэнь газар дээгүүрээ хэбтэшэһэн байгаа һаа, тэрэниие косилкаар хадаад баал болгоходо, ехэ удаан хатадаг, буурсагынь хүсэд эдеэшэдэггүй байна. Илангаяа хура бороотой жэлдэ баалда хэбтэһэн горохой ороохон буурсаг соогоо хатангүй буритажа эхилдэг.

Иимэ ушарай болохогүйн тулада Кабанскын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд энэ жэлдэ горохой ургасые баал болгонгүй, косилкаар миил сабшаад, һүүлдэ тэрэнээ тусгаар үргэдхэгдэһэн подборщиктой комбайнаар суглуулжа сохихо гэжэ шиидээ. Энээнэй ашаар горохой ургаса түргэн хатажа, һайнаар эдеэшэхэ болоно бшуу.

Тэрэниие баал болгожо сабшаха гү, али миин косилкаар хадаад орхихо гү, гэжэ тиимэ тодорхой зүбшэл үгэхэнь бэрхэтэй. Ажахынуудай мэргэжэлтэд, механизаторнууд газар газарайнгаа эрхэ байдалые хараадаа абажа, горох ямар аргаар хуряабал дээрэб гэжэ өөһэдөө тодорхойлхо зэргэтэй.

ХАДАГДАҺАН ГОРОХ ХАҺА САГТАНЬ ХУРЯАХА

Ургасые хадаһанайнгаа һүүлдэ 2—4 хоног соо хэбтүүлжэ хатаагаад, «СК-3» комбайнаар суглуулан сохидог. Тиихэдээ горохой ороохоной комбайнай барабанда сохигдожо, бутарха, гэмтэхэгүйн тула тэрэнэйнь эрьесые нэгэ бага удааруулжа тодхохо шухала. Мүн барабанай дорохи забһар (деки) зарим тэды уужам болгожо үгэхэ хэрэгтэй. Гадна горохой ороохон комбайнай шнек болон транспортёрто ороходоо ехээр һэжэрэгдэжэ, иишэ тиишээ сасардаг, гээлтэдэ ородог гээшэ. Энээниие болюулхын тула шнегэй урда тээ 200x60 сантиметр тухай брезентээр халхабша хэжэ үгэхэдэ таарамжатай.

Тэрэшэлэн барабанай дорохи забһар, шүдэнүүдые хоорондонь холо холо болгожо үгэхэдэ, горохой ороохон ехэ мэхиинэ, һолоомо холисотойгоор транспортёр соо ородог. Тэрэнэйнь түргэн илгаржа, сэбэр ороохоной гарахын тула транспортёрой хүдэлсые нэгэ бага түргэн болгоно.

ГОРОХОЙ ОРООҺО ЯАЖА ЗҮБӨӨР СЭБЭРЛЭХЭ, ХАДАГАЛХАБ?

Комбайнаар сохигдожо гараһан ороохо сэбэрлэнгүй, нойтон зандань хэдыхэн час соошье обоотойнь хэбтүүлээ һаа, тэрэнэй ургаха шанарынь эрид муудадаг. Тиимэһээ ургасаяа хадажа, хуряажа эхилхэһээ урда тоог, склад болон таряа сэбэрлэдэг машина, түхеэрэлгэнүүдээ эртээнһээ һайнаар бэлдэхэ хэрэгтэй.

Горохой ороохые машинаар асаржа, тоог дээрэ буулгамсаараа «ОВ-10», «ОС-3», «ОС-4,5» түхэлэй түсхай машинануудта 5—10 миллиметр хүрэтэр уужам түхэрсэн нүхэтэй һагшуурнуудые табижа сэбэрлэхэ байна. Харин ороохонойнь нойтон байгаа һаань, тэрэниие 14—15 процент шиигтэй болотор хатааха хэрэгтэй. Илангаяа тэрэниие тоог дээрэ дэлгээгээд, нара һалхинда һүүрээжэ хатаахада ехэ һайн. Хэрбээ горохой ороохо наранда хатааха аргагүй һаань, досоогоо 40—60 градус халуун сушилкада хэжэ хатаахада болохо.

Хатааһан ороохоёо газарһаа өөдэнь үргэгдэжэ хэһэн палаахатай складта 1,5—2 метр хүрэтэр үндэрөөр обоолоод хадагалха. Хура бороогүйдэ амбаар, складайнгаа үүдые нээжэ, һалхи оруулжа байха шухала.

Ургасаяа хадажа, хуряажа дүүргээд, һолоомыень заабол һүриилжэ абаха. Хэрбээ тэрэниие баалтайнь орхёод гү, али багаханаар обоолоод байгаа һаа, һолоомонойнь шанар эрид муудадаг. Горохой һолоомо һайнаар һүрилөөд, дээрэһээнь таряанай һолоомоор хушажа нюрүүлхада һайн гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Горох хадалга, хуряалга дээрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын тула машина техникые бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэжэ, түрүү онол аргануудые һайнаар хэрэглэхэ байна.

К. Бардамов.
Буряадай хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствын главна агроном.

Нүхэр Н. С. Хрущев амархаяа Югослави ошохо болобо

...ин Коммунистнуудай союзай ге... ...екретарь, Югославиин Социалис ...а Республикын президент Иосип ...үнгэрэгшэ жэлэй декабрьда Со... ...да ерэжэ амархалаа, Югославида ...рхыень КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэ... ...ь, СССР-эй Министрнүүдэй Сове... ...гшэ Н. С. Хрущевые һамгантайнь ...н байгаа. Энэ уряал баяртайгаар ...а һэн гэжэ урда тээнь хэблэлдэ ...һэн.

Нүхэр Н. С. Хрущев һамгантаяа Югославида амархаяа энэ оной августын 20-до ошохо болобо. КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Ю. В. Андропов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Москвагай горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. Г. Егорычев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Ленинградай промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. С. Толстиков аяншалгын үедэ нүхэр Н. С. Хрущевтой хамта ябалсаха юм.

...й Верховно ...Президиумдэ

...р хэблэлэй газар... ...лиграфиие болон ...лдаа наймаа хү... ...һайжаруулха зо... ...ССР-эй Верховно ...Президиум хадаа ... талаар СССР-эй ...дэй Соведэй союз... ...канска гүрэнэй ...йгуулаа.

... талаар СССР-эй ...дэй Соведэй гүрэ... ...дэй түрүүлэгшээр ... министрээр нүхэр ...Павел Константино... ...рдоо.

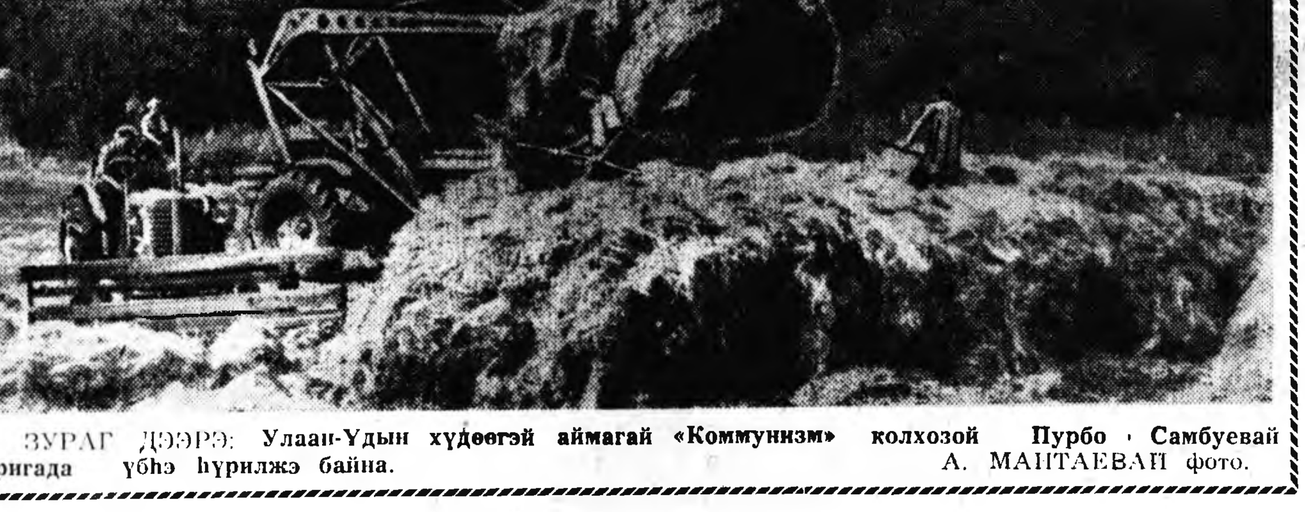

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай «Коммунизм» колхозой Пурбо Самбуевай бригада үбһэ һүрилжэ байна. А. МАНТАЕВАЙ фото.

МУХАР-ШЭБЭР. «Дзержинский» совхозой 3-дахи фермын һаалишад ажахы соогоо түрүүлнэ. Тиигэжэ тэдэнэр совхозойнгоо барюулһан социалис мүрысөөнэй Улаан туг алданагүй. Июль һара соо эдэ һаалишад үнеэн бүриһөө 230—240 литр һү һаагаа. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): комплексно бригадын бригадир М. Пальшин, мал адуулагша М. Бурцев, һаалишад П. Собельникова, А. Мякотина, З. Канова, А. Шубина, Л. Дульянинова, М. Осудина, А. Иванова, В. Иванова гэгшэд. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Нэгэшье хони һубайруулхагүй

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

Искусственна аргаар хони үрэжүүлхэ тон харюусалгатай хүдэлмэриин хаһа оробо. Хонин бүриһөө хурьга абаха, хонин һүрэгэйнгөө үүлтэр һайжаруулха гэһэн хонишодой зорилго бэелүүлтэ имагтал эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгые зүбөөр эмхидхэжэ, хаһа саг соонь үнгэргэлгэһөө дулдыдаха байна. Ушар имэһээ үйлэдбэриин управленинүүд, гүрэнэй племстанцинууд, колхозууд болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд энэ шухалын шухала кампаниие эмхи гуримтайгаар, һайн шанартайгаар үнгэргэхын хойноһоо бүхы хүсэлэл оролдолгоёо гаргаха уялгатайнууд.

Хэнэйшье мэдэһээр, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада республика дотор 100 эхэ хонин бүриһөө 65—70 хурьганһаа дээшэ абтанагүй, зарим ажахынуудта үшөө бүри үсөөхэн хурьгадые абадагшье ушар бии. Энэ хадаа хонидой олоороо һубайрдагһаал болоно гээшэ. Сэхынь хэлэхэдэ, жэл бүхэндэ 150 мянган хонин һубайрнана. Хонидой имэ олоороо һубайралга гансахан лэ искусственна үрэжүүлгэ муугаар үнгэргэдэгһөө болоно бшуу.

Искусственна үрэжүүлгын ашаг үрэнь имагтал хаһа сагһаа, эхэ хонидой шадалһаа, бэдэрдэг хусануудые бэлдэлһэнһээ, техник-үрэжүүлэгшэдэй шадабариһаал болохо гэжэ дүй дуршэл, эрдэм ухаанай туйлалта гэршэлжэ үгэнэ. Эдэ бүгэдые ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болон хонишод бүхэн мэдэжэ байдаг.

Гэбэшье энэ хэрэгтэ жэлһээ жэлдэ анхаралаа һулаар хандуулжа, алдуунуудаа дабтажа байдаг гээшэб. Тэрээнһээл болоно ажахынууд олон хурьга абажа шаданагүй, экономическа ехэ хохидолдо ороно. Имэ ушарые арид шууд зайсуулха эрилтэ мүнөө табигдана. Тиимэ тула мүнөө жэлдэ бүхы эхэ хонидоо август, сентябрь соо дууһан үрэжүүлжэ, хойто жэлдэ хонин бүриһөө хурьга заабол абаха эрхэ байдал хангаха ёһотойбди.

Республикын олонхи ажахынууд хонидоо үрэжүүлжэ захалаа. Тиигэбшье түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, элдэб дутагдалнууд ушарна. Зарим ажахынууд хурьгадаа эхэһээнь һалгалгые нойшоруулаа. Тэрээнһээ болоно хонид хүсэ шадал ороогүй, туранхайнууд байнаа. Имэ байдал Хяагтын, Пограничнын, Суулгын, Хурамхаанай совхозуудта, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин зарим колхозуудта ушарна.

Жэшээнь, Погранична совхоздо (главна зоотехнигынь нүхэр Казаков) үрэжүүлгын эхилхын урда тээ ороондо ороходо хонидые түсхай отаранууд болгон илгажа дууһаагүй, олон отарануудайнь хонид туранхай, хусанууд хонид соогоо ябаһаар байгаа. Отарын хонидые минил хоёр хүн харууһална. Ёһоороо болоо һаа, үрэжүүлгын үедэ отара бүхэндэ дүрбэн хүн хүдэлхэ байгаа бшуу.

Үрэжүүлгэ һайнаар үнгэргэхын тулада үрэжүүлэгдэһэн, үрэжүүлэгдээгүй хонидые амярайнь байлгажа адуулха, үрэжүүлэгдэхэ болоһон ототой хонид тэрэ үдэртэнь үглөөгүүр үрэжүүлэгдэхэ, удаань хоёрдохёо найман час болоод байхада үдэшэлэн үрэжүүлэгдэхэ зэргэтэй. Ототой болоһон хонидые бэдэрдэг хуса зуун хонин бүхэндэ хоёр хүртэхөөр таһалагдаха зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта энэ эрилтэ баримталагданагүй. Жэшээнь, Суулгын совхозой нүхэд Щербаковой, Бальжировай отаранууд нэгэ пункт дээрэ үрэжүүлэгдэдэг. Хусын үрэ совхозой центрһээ асарагдана. Эдэ хоёр отара 1198 хонитой юм. Тэдэ эндэ минил 11 хуса бии. Тиихэ мүртөө тэдэнэрынь туранхайнууд. Тэрээнһээ болоно тэдэ хусанууд ототой болоһон хонидые саг дарыдань олоно үрдинэгүй. Иигэжэл хонид саг соогоо үрэжүүлэгдэнэгүй, һубайрха ушартай болоно.

Мухар-Шэбэрэй управлениин «Родина» колхоз энэ жэлдэ олон хонидуудаа һубайруулаа. Тэрэ дутуугаа зайсуулхые мүнөөшье оролдонгүй. Хусанууд олоор дутана. Сэхынь тэмдэглэхэдэ, 128 эхэ хонидо нэгэ хуса хүртэнэ бшуу. Имэрхүү байдалтайень мэдэжэ байгаад, үйлэдбэриин управлени, партком, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Ревенский, парторганизациин секретарь нүхэр Ерофеев гэгшэдые харюусалгада хабаадуулаагүйнь гайхалтай.

Тус управлениин Суулгын совхозой үрэжүүлгын станциие даагша нүхэр Содномов тон харюусалгагүйгөөр ажалдаа хандана. Тэрэ нүхэр өөрынгөө хүдэлмэри хусын үрэ отарануудта эльгээлгээр ажалаа хизаарлана. Ябуулагдаһан үрэ хайшан гэжэ хэрэглэнэб, хэды хонин үрэжүүлэгдээб гэхэ мэтэ асуудалнууд тушаа огто анхарнагүй.

Эдэ мэтын дутагдалнуудые дары усадхаха шухала. Тэрэнэй түлөө нэн түрүүлэн үрэжүүлэгдэхэ хонидые һайнаар адуулха, бэдэрдэг хусануудые зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Хусаар дуталдадаг ажахынууд бусад тээһээ эрхэ бэшэ хуса абаха ёһотой. Үрынь ябадаг хусанууд тушаа анхаралаа онсо хандуулха. Тэдэнэр шадал һайтай байгаал һаа, шанар һайтай үрэ үгэжэ шадаха бшуу. Үдэр бүхэндэ 1,2—1,5 килограмм концентрат, нэгэ литр үдхэн гү, али машиндагдаһан һү, 0,2 килограмм творог, 30 грамм мяха-яһанай талха эдюулхэ байна. Тэжээлэй рационд эрхэ бэшэ һайхан үбһэ, витаминтай нэмэтэ хүхэ ногоо, морхооб оруулалсаха. Тиихэдэ тэдэниие хашаа хорёоһоонь гаргажа ябуулха шухала. Үдэр соо нэгэ хусаһаа ехэдээл һаа 3—4 дахин үрынь абажа болоно.

Хонидой ототой болоһон түрүүшын үедэ үрэжүүлхэдэ ехэ һайн. Тэрэ хэмынь алдаа һаа, хойшо хойшодоо хохидолтой ушар тохёолдожо болоно. Тиихэдэ нэгэ отарын хонидые үрэжүүлхэдээ үнжагайруулжа болохогүй, шадаал һаа 30—35 хоног соо дүүргэгдэхээр хараалжа хүдэлхэ хэрэгтэй.

Үрэжүүлэгдэхэ ототой болоһон хонидые сүүдхэ соо нэгэ дахин, имагтал үглөөгүүр илган абаха, илган абаһанайнгаа удаа дары үрэжүүлжэ эхилхэ хэрэгтэй. Удааруулжа, хонидые үни удаан барижа болохогүй. Нэгэшье час ударуулаа һаа, хонин һубайржа болохо.

Үрэжүүлгын пунктые хааһанай удаа һубайрһан хонидые үлдэхын тулада 20 хоногой туршада бэдэрдэг хусануудые үрэжүүлһэн хонид соогоо табидаг ёһо бии. Зүгөөр тиихын урда тээ тэдэнэй үрынь шанарые шалгажа үзэдэггүй. Тиимэһээ хусын үрын һайн муушье мэдэнэгүйбди. Гадна, хусанууд буруугаар хэрэглэгдэнэ. Тэдэниие амаруулха, һайнаар эдеэлүүлхэ гээшэ шухала зүйл болоно. Мууса үрэжүүлэгдэһэн хонидые хуса табижа ороондо оруулхын тула табигдаха хусануудай үрые нарин шалгажа үзэхэ хэрэгтэй болоно. Тиихэдэ тэдэниие хоёр ондоо бүлэг болгон таһалжа, ээлжээгээр амаруулжа байгаад, хонидтоо табиха ёһотой. Һүниндөө тэдэниие хонидһоонь абажа, амярайнь эрхэ бэшэ хааха.

Техник-үрэжүүлэгшэд мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, харюусалга ехэтэйгээр ажаллаха ёһотой. Техник-үрэжүүлэгшэдэй муугаар, һалаар хүдэлдэг дээрэһээ хонид мүн олоороо һубайрдаг ёһо бии гээшэ. Тиимэ тула тэдэнэй хүдэлмэри нарин хиналта доро абаха байна. Ажахын мэргэжэлтэд техник-үрэжүүлэгшэдэй хүдэлмэриие тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ, һайн туһаламжа хүргэхэ зэргэтэй.

Н. Дорофеев,
Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник.

Түрэл орон дотороһо

ГЕКТАР БҮРИҺӨӨ 250 ПҮҮД ШЭНИИСЭ АБТАХА

КРАСНОДАР. (ТАСС). Гектар бүхэнһөө 250 пүүд шэниисэ абаха гэһэн зорилго Усть-Лабинска таряашад табиһан байна. Краснодарска научно-шэнжэлэлгын хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдэй соведэй, Усть-Лабинска үйлэдбэриин управлениин эрдэмтэдэй соведэй хамтын суглаан дээрэ имэ зорилго табигдаһан байха юм.

Тэндэхи колхоз, совхозууд гектар бүхэнһөө 250 пүүд шэниисэ хуряаха дүүрэн арга боломжотой. Мүнөө жэлэйнь дүй дуршалые харахада, управленидэ гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 36,5 центнер орооһо таряа ургуулханхай. Хамтын энэ суглаанда орооһо таряа хайшан гэжэ ехээр ургуулха тухай академик Лукьяненко болон бусад эрдэмтэд хэлэһэн байна.

УҺА МҮРЭНӨӨР ШЭНЭ УРГАСА АБААШАГДАНА

МОСКВА. Дон, Волго, Кубань, Ока, Кама болон бусад мүрэнөөр орооһо таряан бэлэдхэлэй пунктда абаашагдана. Куйбышевска портын механизаторнууд шэнэ газар ашаглаһан нютагуудһаа ерэһэн орооһо таряае Волго мүрэн дээгүүр Рыбинск эльгээбэ. Красноармейскэ портын (Волгоградска область) хүдэлмэрилэгшэд нэгэ сүүдхын туршада 8 мянган тонно таряа теплоходуудта ашажа эльгээһэн байна. «Бухара», «Кадинацы», «Лиски», «Масляков», «Майков,» «Чапаевск» гэдэг теплоходууд 10 мянга гаран тонно Кубаниин шэниисэ, хара таряа абаашагдаха газартань хүргэбэ.

Орооһо таряа шэрэдэг суднануудай хүдэлмэрилэгшэд хараалагдаһан түсэбөө болзорһоонь уридшалан дүүргэхэ мүрысөө дэлгэрүүлнэ.

«РАКЕТЭ» АМУР МҮРЭН ДЭЭГҮҮР ЯБАНА

ХАБАРОВСК. Уһан дээрэ тобойн гараад, угаа түргэнөөр ябадаг «Ракетэ» гэжэ судна Амур мүрэн дээгүүр ябажа эхилээ. Жэлэй саада тээ түхэреэн сүүдхэ соо ябажа хүрэхэ зайе оройдоол 5 час соо энэ судна гаталдаг байна.

Амурай пароходстводо ажалладаг хүнүүд уһан дээрэ тобойн гараад ябадаг «Стрела» гэдэг судна абанхай. Хабаровск-Амурск гэһэн замаар энэ судна хүн зониие шэрэхэ юм.

ЗАХИЛААР БАРИГДАҺАН БАЙРА

ЗАПОРОЖЬЕ. Трансформаторна заводой хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг тосхондо 5 шардаагтай гэр бодхоогдоо. Тэрэнь хоёр, гурбан, нэгэ таһалгатай 60 байратай юм. «Трансформаторщик» гэдэг гэр байрын кооперативай захилаар, тэрэнэй мүнгэ зөөреэр энэ гэрынь бодхоогдонхой.

Запорожьедо коопе барилга улам улам о Тус городто 18 коопе бии болонхой. «Запо «Днепроспецсталь» гэдэ приятинуудай метал «Коммунар», трансфо болон бусад предприя хүдэлмэрилэгшэд эдэ ко вуудай гэшүүд болоһо Эдэнэй захилаар мүнө 33 мянган дүрбэлжэн м жээнэй гэр байра бари Мүнөө үедэ ажалшад лөөр гэр байрын үшөө 24 ратив бии болгогдоо.

ХОЛЫН ХОЙТО ЗҮГ

КРАСНОЯРСК. Холын зүгтэ зун болобо. Уһа мүлһэн хайланхай. Ени роходствын хүдэлмэрилэг лын газар нютагуудта ленна, эдеэ хоолой зүй абаашажа эхилээ. Энэ Енисэй мүрэнөөр, тэрэнэй лаануудаар дамжуулан хойто зүгэй, районуудта донойхиһоо ехэ ашаан даха юм.

Таймырай Тундрын урдадаг Хантайка мүрэн ашаан түрүүшынхеэ эхилбэ. Сэбдэг хурьһэт баригдажа байһан ГЭС-эй барилгашадта эд зорюулагданхай. Хамта мянган тонно ашаан тэ шагдаад байна.

АРМЕНИИН ССР. Кироваканска торгоной заводой ээрэлгын цехэй уралан нарижуулагшад хэдэ хэдэн машинануудай скоростиие түргэдхэжэ шадаа. Мүнөө цех минута бүхэндэ урдынхидаа орходоо 50 метр утаһа ехээр ээрэдэг болоо. Машина түхеэрэлгэнүүдые түргэнөөр хүдэлгэдэг болгоһонойнгоо ашаар нэмэлтэ гаргаша хэнгүйгөөр урдынхидаа орходоо 10—12 процентээр ехэ продукци га гатай болоо. Энэ хадаа жэлэй турша соо тида хэдэн зуу мянган түхэригэй олзо оруулха байна. Зураг дээрэ: хүдэлмэришэд кисян (зүүн гарһаа), А. Марандян бүри хүдэлдэг болгогдоһон машинануудые ханг на.

ТАСС-ай фотохр

САГААН ЭДЕЭНЭЙ ЭЗЭД ЭДЭЛ ДАА

Хуушан Заган тосхоной баруун урда зүгтэ үзэсхэлэн гоё ногоон шугы бургааһанай оройгоор малай хоёр томо байра холоһоо тобойлдон харагдадаг. Энэмнай Заганай колхозой һаалиин 3-дахи фермэ гээшэ. Эндэ ажал хэрэгээрээ аймаг соогоо суурхаһан юһэн һаалишад хүдэлдэг юм. Тэдэнэй ажал хүдэлмэритэй танилсахада хэһэн хэрэгынь ехэ, ажалайнь бүтээсэ үндэр, хүнэй зүрхэ баясуулмаар.

Энэ хэлэгдэһэн нэгэ хэды үгэдэ баримта болгон тус фермын хүнүүдтэй, тэдэнэй ажалтай танилсая.

1963 оной январь һара гаража, Заган колхозой гэшүүд үнгэрһэн жэлэй хугасаа соо хэһэн хүдэлмэринигөө дүнгүүдые согсолбо. Тиихэдэ 3-дахи фермын һаалишад жэлэй эхиндэ абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, колхозой правлениин, партийна комитедэй зүгһөө баясхаланда хүртөө бэлэй. Эдэнэр жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 1600 килограмм һү һааха гэһэн уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ, 1700 килограмм һү абаһан байгаа. Иигэжэ тус фермынхид үнгэрэгшэ зунай июнь һарада хүртэһэн коммунис ажалай бригада гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэеэ бодото ажалаараа харюусажа шадаа һэн.

Түүхэтэ долоон жэлэй табадахи жэлдэ тус фермын коллектив бүри ехэ зорилгонуудые урдаа табяа. Тоо баримтануудыень абажа хараха болоо һаа имэ: 1963 ондо 2200 центнерэй ороондо 2111 центнер һү һааха. Һаамхай үнеэн бүриһөө 1725 килограмм һү һаахаар хараалагдаа.

Тэрэ сагһаа хойшо мүнөө тэбхэр долоон һара үнгэрөөд байна. 3-дахи фермынхид энэ хэлэһэн үгэдөө хэр зэргэ хүрэжэ, абаһан уялгаяа ямараар дүүргэжэ байнаб гэжэ харая. Долоон һарын турша соо эндэ бүхыдөө 1738 центнер гэхэ гү, али һаамхай үнеэн бүриһөө 990 килограмм һүн һаагдаа. Тиигэжэ эдэнэр жэлэй эхинһээ хойшо колхозой правлениин, партийна комитедэй дамжуулгын Улаан туг батаар гартаа барнихай.

Энэ бага бэшэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэбэл, нэн түрүүн һаалишад даалгагдаһан ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандажа, урдахи зорилгоёо һайнаар ойлгоод, бүхы ажалаа бүтээсэтэйгээр ябуулаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ үбэлэй сагта бүхы малаа зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалжа, эдеэлүүлжэ, ашаг шэмыень нилээд дээшэлүүлжэ шадаа.

Тус фермын түрүүшүүл тухай хэлэхэ болоо һаа Евдокия Петровагай һайн һайхан ажал тухай эндэ онсо тэмдэглэмээр. 10 жэлэй саада тээ 17 наһатай залуу басаган Евдокия түрүүшынхиеэ энэ фермэдэ хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо Евдокия Петрова өөрынгөө мэргэжэл шадабариие жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлжэ, һайн амжалта түйлана. Тэрэ үнгэрэгшэ жэл үнеэн бүриһөө 2 мянган килограмм һү һаажа, социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ һэн. Мүнөө Евдокия үнеэн бүриһөө мүн лэ 2 мянганһаа доошо бэшэ һү һаахаар шиидэнхэй. Үнгэрэгшэ 7 һарын хугасаа соо нүхэр Петрова үнеэн бүриһөө 1210 килограмм һү һаажа, колхоз соогоо гүрүү зэргэдэ гараа.

Мүн Наталья Мироновагай ажал тухай нэгэ хэды үгэ хэлэлтэй. Энэ нүхэрнай 20 жэлэй туршада колхозой мал ажахыда таһалгаряагүй хүдэлжэ байһан хүн. Наһаараа 5-дахи арбадаа дүтэлжэ ябаашье һаа, ажалаараа Наталья Миронова бусадһаа гээгдэдэггүй. Жэлэй эхинһээ хойшо тэрэ үнеэн бүриһөө 1021 килограмм һү һааһан байна. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 1750 килограмм һү һаахаб гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Тус фермэ дээрэ һаяхан хүдэлжэ эхилһэн залуу басаган 18 наһатай Клавдия Симухина мүн лэ һайн ажалаараа суурхана. Клавдия мүнөө үнеэн бүриһөө 1017 килограмм һү һаагаа.

Һү һаалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ мал адуулагшадай хүдэлмэри мүн лэ ехэ удха шанартай. «Үнеэнэй һүн—хэлэн дээрээ»—гэжэ тон зүб хэлэнэ гээшэ ааб даа. Имэһээ малшад Михаил Симухин, Цевелев-Филиппов гэгшэд тушаалта ажалдаа ээзэн ёһоор хандадаг.

Цевелев-Филиппов ажал тухайгаа иигэжэ, хөөрэнэ: «Би энэ фермэ дээрэ 4-дэхи жэлээ хүдэлнэб. Энэ хугасаа соо өөрынгөө хүдэлмэридэ дадажа, нилээд дүй дүршэлтэй болооб. Мүнөө фермынхидэйнгээ ажалай амжалтаар омогорхожо ябахадаа эндэ мүн манайшье хубита бии гэжэ һанахадаа баярладагби. Манай бригадын бэлшээри дээрэ ногоон элбэг юм. Энээнээ дүрбэн ондоо хубаарилаад, тэрэнээ һэлгэн хоёр-хоёр хоногоор малаа адуулдагбди. Үглөөнэй 5 сагһаа үдэшын 11—12 час болотор малнууднай бэлшээридэ ябадаг».

Эндэхи малшад туйлаһан амжалтаараа һанагал амардаггүй, тээрээнээ саашадаа дээшэлүүлхын түлөө ехэхэн оролдолго гаргадаг. Тэдэнэр хахад жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэ. Мүнөө июль һара соо баһа ехэхэн амжалта туйлаа.

Мүнөө тэдэнэр имэ зорилгонуудые урдаа табяад байнхай. Август һарада 300 центнер, сентябрьта—250 центнер һү һаажа, 2288 центнер сагаан эдеэ абаха энэ жэлэйнгээ түсэбые октябриин 1-дэ дүүргэхэ. Тэдэнэр саашадаа һү һааха дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой. Мүнөө эдэ үдэрнүүдтэ эндэхи һаалишад үнеэдээ 3 дахин һаана, тэдэнээ һүниин адуулгада гаргана. Тэрэнэй хажуугаар һаалишад өөһэдөө үбһэ сабшажа, үнеэдтээ үгэдэг, мүн концентрат эдюулнэ.

Иигэжэ тус фермынхид сүүдхэ бүридэ бүхыдөө 11 центнер һү һаана. Тиин үнеэн бүриһөө 10 килограмм һүн һаагдаһан болоно.

Энэ фермые эдэбхитэй, шадамар бэрхэ, урдань тугалшанаар хүдэлжэ байһан эхэнэр Кристинья Исааковна Матвеева хүтэлбэрилнэ.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые дэлгэрүүлхэ гэһэн манай партиин, арад зоной зорилгые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байһан Заганай колхозой 3-дахи фермын һаалишадай оролдолго, эрмэлзэлгэ тон ехээр һайшаалтай. Тиимэһээ ажал дээрэнь амжалтые хүсөөд, саашадаа урдынхидаал эршэмтэйгээр хүдэлжэ байгты гэжэ юрөөхэ дуран хүрэнэ.

Л. Гомбоев.

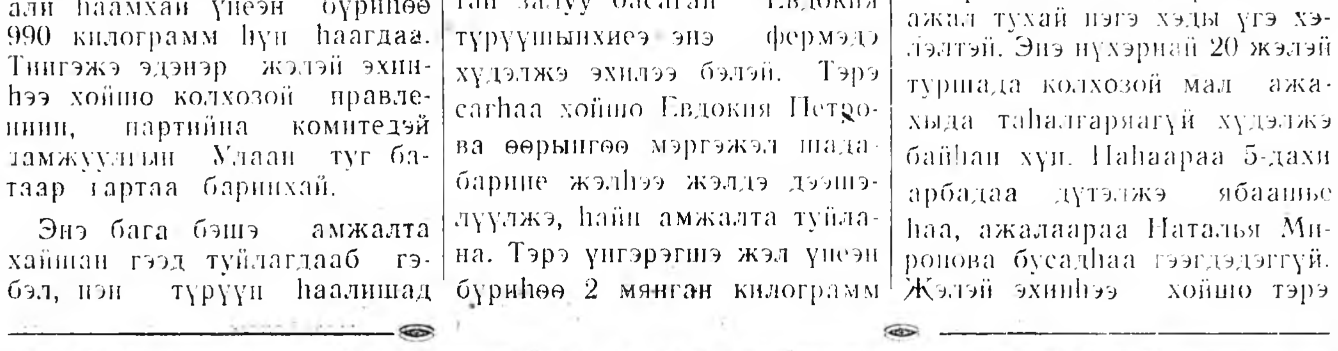

НОВОСИБИРСКЭ ОБЛАСТЬ. Новосибирскэ үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз жэл бүхэндэ 11 мянган гаран центнер һү, 2 мянга гаран центнер мяха гүрэндэ худалдадаг. Зунай сагта эбэртэ бодо малаа зуһаланда гаргадаг. Тус колхозой эрхим һаалишад 6 һарын туршада үнеэн бүриһөө мянган, мянга гаран килограмм һү һаагаад байна. Зураг дээрэ: Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой зуһаланда.

ТАСС-ай фотохроника.

Хиналтада хабаад ямаршье занал айнагүй

ТАТАРСК (Новосибир ласть) (ТАСС-ай корр). нютагай барилгын ко главна бухгалтер нүхэр ров имэ ааша гаргаба: хэдэ, тус комбинадта а дай нэгэн, партийно-гүр налтада туһаламжа хүрг гэй гэшүүн Н. Шпаковс галтериин зарим шэгүүдые айхабтар ан гаар шэнжэлэн үзэжэ б

— Хэрбээ ондоо хэрэг сохо болоо һааш, шама һааш үлдэхэбди,— гэжэ бухгалтерынь занаһан б

Зүгөөр арадай талаһаа шалгагша нүхэр Шпаков налтаһаань айгаагүй. Гла галтерай иигэжэ мэгд комбинадта арадай зөөр шэлдэг, нюдэ бүглэд байгаа ёһотой гэжэ хи гагша этигэһэн байба.

Арадай хинан ша оруулһан дохёогоор Тат равлениин партийно-гүр налтын комитедэй ту гүрэнэй зөөри үбэршэ лые тодорхойлоо.

Хинан шалгагша Н. ская, тэрэнэй нүхэ хайша хэрэгээр ханд барилгашадай алдуу д дые тодорхойлжо үгэ Тиигэжэ комбинадай главна бухгалтерын сулөөлэгдэжэ, сүүдтэ

ҺУРАГШАДАЙ ӨӨҺЭДӨӨ БҮТЭЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИНҮҮД ТУХАЙ

(Түрэлхи хэлэ, литературын багшанарай дүй дүршэлһөэ)

…уннзм байгуулха …й, гүнзэгы мэ…й зониие һурга…үүжүүлгэ багша …й арюун уялга.
…жа ябаа залуу үеын бага…э коммунис ёһоор хүмүү…ябадалда түрэлхи хэлэн, ли…а айхабтар ехэ удха шанар…ар тиимэһээ мүнөө үедэ түр…лэ болон литературын хэ…дэй үрэ дүнгые эрид һай…а тон шухала. Тус асууда…ипецкэ областиин түрүү баг…й гаргаһан эдэбхи үүсхэл …агшанарта мэдээжэ болонхой. …манайшье республикын тү…хэлэ, литературын эрхим …р шэнээр ажаллажа эхи… Жэшээнь, П. Д. Бахажеева …, А. А. Аюржанаев, Ч-Д. …арон Ц. Н. Номтоев (Хори), …Шойдоков (Зэдэ), Э. Р. Ран…(Хяагта), Ц. Г. Сультимов …болон бусадай нэрэнүүдые … боломоор.

…й багшанар хэшээлэйнгээ …нгые һайжаруулхын тула …энэ оньһон арга хэрэглэдэг …б гэхэдэ:

…бхын түрүүндэ урогтоо бэл… хэшээлэй 45 минутые хай…э зүбөөр, нэгэшье секунда …энгүй, урогойнгоо материа…агшадтаа бата бэхеэр, гүнзэ… ойлгуулха зорилго урдаа

…лдэ хэрэгтэй болохо хамаг …дээ: зураглан ойлгуулха …карточкануудые, зурагуу…эн болгохынгоо хажуугаар, …дээрэ мэдүүлэлнүүд гү, али …ые урок эхилхэһээ урид

…бар дээрэ һурагшад бэшэ, …гша өөрөө хүдэлхэ ёһотой» …ипецкиинхидэй эрилтые бэе… самбараа хүшэгэтэй бол…ратай газартаа табиха нүү…ар хэрэглэдэг болоо.

…асстаа орожо, түргэхэн эм…эд, олон табан юумэ асуун…лбаритай бэшэгээр гү, али …ай өөһэдөө дүүргэхэ ямар …дэлмэри үгэлгөөр хэшээлээ … болонхой.

… тон зүб. Юундэб гэхэдэ, нэ…, урогуудай забһарай үедэ …н, амарһан үхибүүд баг… хүтэлбэри доро һонирхолтой …и дүүргэжэ эхилхэдээ, тэрэ …торжо, эбтэйгээр ажалла…дэг.

…охёор, дунда зэргээр гү, али …аар һурадаг үхибүүд баг…үгэһэн даабари өөрынгөө …дүүргэжэ шадахадаа, бүри …ржэ, саашадаа хэшээлэйн…рэтэр һонёо буурангүйгөөр …г бшуу.

…рагшадта шэнэ материал …еэр, гүнзэгыгөөр ойлгуул… хажуугаар, тэрэнээ бэшэг …одотоор хэрэглэжэ шадаха …ршэл олгохо гээшэ хүнгэн …эшэ.

…эһээ түрүү багшанар урок …нгөө шэнэ темые һайтар бо…ябшэжэ үзэдэг, һурагшадай … бүтээхэ хүдэлмэри тухай …ээ бэлдэдэг.
…Р-эй габьяата багша Е. С. Куриганова (Хориин дунда һургуули) хорёод жэл шахуу нэгэшье һурагшые хоёрдохи жэлдэнь үлөөнгүй ажаллажа байна.

Екатерина Сутаевна Куриганова ямар аргаар олон жэлэй туршада иимэ гайхамшагта амжалтануудые туйланаб гэхэдэ, түбхын түрүүндэ һурагшадай өөһэдөө бүтээхэ хүдэлмэридэ гол анхарал табидаг. «Сложно мэдүүлэлнүүд» гэһэн темээр 4-дэхи класста үнгэргэгдэһэн хэшээл жэшээ болгон харая. Энэ урогто илангаяа һурагшадай өөһэдынгөө хүсөөр дүүргэхэ хүдэлмэри үгтэһэн байгаа.

Анхан һууриин дундахи тодо бэшэ аялгануудые зүб бэшэлгэ гэһэн дүрим дабталгаар хэшээлээ эхилээ. Тиигээд нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые дабтахын тула багахан диктант бэшүүлнэ. Жэшээнь, «һэрюун һалхин үлеэнэ, һэбшээлнэ. Наранай гарахые орон дэлхэй, ой тайга, шубууд болон бусадшье амитад хүлеэнэ». Иигэжэ дабтаһаниинь тон зүб: сложно мэдүүлэлнүүдые гүнзэгыгөөр бата бэхеэр ойлгуулхын тула нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые дабтангүй үнгэржэ болохо аал? Үшөө тиихэдэ зарим һурагшад нэгэ түрэл хэлэгшэтэй мэдүүлэлые сложно мэдүүлэлһээ илгажа шададаггүй.

Багша иигэжэ шэнэ темээ түрүүн гараһан материалтаяа нягта холбоод, самбар дээрэ бэшээтэй байһан простой мэдүүлэлнүүдые (хүшэгөөр хушаатай байһан) һурагшадтаа уншуулна.

Хабар болобо. Үдэр ута болоно.
Саһан хайлаба. Гол горход
урдана.
Хабарай тарилга эхилбэ. Полидо
хүнүүд ажаллана.

Һурагшад багшынгаа хүтэлбэри доро эдэ мэдүүлэлнүүдые уншажа, простой мэдүүлэлнүүд гэжэ тодоруулба. Һүүлээрнь багша түрүүшын мэдүүлэл нэгэдүүлэн харуулна: хабар болоржо, үдэр ута болоно. Тиигээд сложно мэдүүлэлнүүд хайшан гэжэ, ямар мэдүүлэлнүүдһээ бии болодог тухайнь тобшохоноор хөөрэжэ үгөөд, һурагшадтаа үлэһэн хоёр мэдүүлэлһээ хэн сложно мэдүүлэл бии болгохоб гэжэ хандахадань, булта гараа үргэнэ. Һурагшад эдэ мэдүүлэлнүүдээ буулгажа бэшэнэ. Тиигээд багша «Үхибүүд ой соо» гэһэн гоё зураг харуулжа, хөөрэлдөө үнгэргөөд, сложно мэдүүлэлнүүдтэй богонихон рассказ зохёохо гэһэн даабари үгэнэ. Һурагшадынь иимэ даабари абахадаа, бултадаа угаа эбтэй эетэйгээр ажаллажа эхилнэ. Олонхи һурагшадынь алдуугүйгөөр, гараһан шэнэ темэдээ тааруулан бэшэһэн юм. Жэшээ болгон нэгэ һурагшын хүдэлмэри үгтэбэ.

ҮХИБҮҮД ОЙ СОО

Зунай халуун саг һэн. Сэсэгүүд һалбаржа, газар дайда гоё болошоһон байгаа.

Бидэ нэрһэ, улаагана түүхэеэ ошоо һэмди. Тиихэдэмнай алтан гургалдай дуугаа дуулажа, ой тагые зэдэлүүлжэ байба. Гэнтэ нэгэ шандаган харагдажа, манай урдахана хойто хоёр хүл дээрээ һуушаба. Манай хүбүүд тэрэниие бариха һанаатай хойноһоонь гүйлдэбэ. Шандаган хүсэгдөөгүй. Бидэ ехээр энеэлдэжэ, тэдэниие наадалаа һэмди. Жэмэс ехээр түүжэ, модоной һүүдэртэ эдеэлээ һэмди. Булта гэртээ хүхюунүүд бусаабди.

Екатерина Сутаевна ганса энэ хэшээлдээ иигэжэ үхибүүдэйнгээ оюун бодолые хүдэлгөө бэшэ, харин һурагшадай өөһэдөө бүтээхэ хүдэлмэри шадамар бэрхээр, хэшээлэйнгээ зорилготой нягта холбон, урок бүхэндэ дүүргүүлжэ байдаг. Тиимэһээ һурагшадынь түрэлхи хэлээ һайнаар, гүнзэгыгөөр мэдэдэг, тэрээндээ угаа дуратайнууд юм.

Хэжэнгын дунда һургуули дүүргээшэд түрэлхи хэлэ болон литератураяа илангаяа гүнзэгыгөөр мэдэдэг, тэрээндээ үнэн зүрхэнһөө дуратайнууд юм. Теэд хэнэй оролдолгоһоо тиимэ хүнүүд һургуули дүүргэжэ гарадаг бэ гэхэдэ: РСФСР-эй габьяата багша Н. Н. Намсараев болон А. А. Аюржанаев хоёрой оролдолго, эдэбхиһээ гэхэдэ буруу болохогүй. Тэрэнэй баян дүй дүршэл тухай тобшо тэдыгээр хэлэхэ болоо һаа иимэ.

Нүхэр Намсараев олон жэлдэ багшалхадаа, баян дүй дүршэлтэй болобошье, өөрынгөө мэргэжэл үдэр бүри дээшэлүүлдэг. Түрүү багшанарай методическа шэнэ арга боломжонуудые шудалан үзөөд, өөрынгөө хүдэлмэридэ шадамар бэрхээр хэрэглэдэг юм. Һүүлэй үедэ, илангаяа Липецкэ бэрхэ багшанарай шэнэ дүй дүршэлтэй гүнзэгыгөөр танилсаад, түрэлхи хэлэ заахадаа творческоор хэрэглэжэ, хэшээлнүүдэйнгээ үрэ дүнгые улам һайжаруулжа байнхай.

«Һурагшадай өөһэдөө бүтээхэ болон творческо хүдэлмэринүүдтэ ехэнхи анхаралаа табидаг болонхойб. Ушар тиимэһээ һурагшадай һураса эли бодо дээшэлүүлэгдэнэ», —гэжэ Надмит Намсараевич хөөрэнэ.

Жэшээнь, 5-дахи класста грамматикын урогто ороод харахадамнай үнэхөөрөө багша өөрөө олон юумэ хэлэжэ һурагшадаа хашараадаггүй, харин элдэб янзын хүдэлмэри өөһэдтэнь бэшүүлдэг байба.

Дээрэ хэлэгдэһэн түрүү багшанарай дүй дүршэл тухай хэлэгдэбэ, тиихэдэ һурагшадай өөһэдөө бүтээхэ болон творческо ямарнууд хүдэлмэринүүдые хэрэглэхэдэ, урогуудай үрэ дүн һайжаруулагдахаб гэһэн асуудал дээрэ тогтонгүй үнгэржэ болохо аал?!

1. Һурагшадта зураг харуулаад, үзэһэн грамматическа темээрнь мэдүүлэлнүүдые гү, али богонихон рассказ зохёолгохо. Тиихэдэ ном соохи зурагуудые өөһэдөө хараад, рассказ зохёохо. Тэрэ зурагуудтаа нэрэ һанаха, зураг дээрэ байһан юумэнүүдые бултыень нэрлэжэ, зурагай ёһоор рассказ зохёохо. Тиимэ рассказ тухай дээрэ хэлэгдээ һэн.

2. Һурагшадай ажабайдалһаа, тэрээндэ тон дүтын темээр гү, али экскурсида ошоод, хараһан үзэһэн тухайнь сочинени бэшүүлхэ. Жэшээнь, иимэрхүү темэнүүдые дурадхахада болохо: «Зунайнгаа амаралтые хаана юу хэжэ үнгэргөөбиб», «Манай совхоздо (колхоздо) коммунис ажалай ударнигууд үдэр бүри олошорно», «Ажаллаха гээшэ —хүн бүхэнэй нангин уялга». Ахалагша классуудта бүри гүнзэгы удхатай сочинени бэшүүлхэ. Жэшээнь, Хэрэнэй дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагшад «Хэрэн тосхон 1970 ондо ямар болохоб?», «1980 ондо уулзалга» гэхэ мэтэ темээр һонирхолтой хүдэлмэри бэшэһэн юм.

3. Сээжэлдэһэн шүлэгыень сээжээр бэшүүлхэдэ, һурагшад угаа оролдостойгоор энэ хүдэлмэри дүүргэдэг.

4. Үхибүүдые нэгэ хараһан, уншаһан юумэеэ бүхөөр хадуудаг болгохын зорилгоор тэдээндэ ном сооһоо нэгэ хэһэг өөһэдтэнь уншуулаад, һүүлээрнь тэрэнииень сээжээр бэшүүлхэ. Тиигээд бүтээһэн хүдэлмэрииень өөһэдтэнь шалгуулха.

5. Олон янзын карточкануудые багша бэлдэжэ, урогто хэрэглэхэ тон шухала.

6. Элдэб янзын диктантнууд болон изложени тухай эндэ хэлэгдэбэгүй.

Энэ статья соомнай хэшээлдэ һурагшадай өөһэдөө бүтээхэ болон творческо зарим хүдэлмэринүүд тухай тон богонихоноор хэлэгдэбэ.

Д. Ошоров,
багша.

Европын уран зохёолшодой суглаан үргэлжэлһөөр

ЛЕНИНГРАД, (ТАСС). Роман байха ёһотой гү, али үгы гү? Баруунай зарим «теоретигүүдэй» табиһан энэ асуудалда байха ёһотой гэжэ Европын зохёолшодой суглаанда хабаадагшад бултадаа харюусана. Литературада шиидхэхы үүргэ дүүргэжэ байдаг энэ жанр мүнөө хүгжэлтынгөө шэнэ шатада оробо гэжэ үсэгэлдэр үгэ хэлэгшэд тэмдэглэһэн байна. Зохёолшод Иржи Гаек (Чехословаки), Габор Толнаи (Венгри), Илья Эренбург, Даниил Гранин, Василий Аксенов (СССР) болон бусад энээн тухай хэлээ.

Мүнөө үе сагай романай герой ямар хүн байлтайб? Шэнжэ маяг, удхадань ямар шэнэ юумэн бии болооб? Хүнэй үмэнэ зохёолшын уялга ямар бэ? Зохёолшодой Европын нэгэдэлэй хүтэлбэрилхы Соведэй сессиин үглөөнэй, үдэшын суглаанууд дээрэ эдэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Джанкарло Вигорелли (Итали), Пауль Винс, Ганс Кох (ГДР), Ален Рое-Грийе (Франци), Уильям Голдинг, Бернард Уолл (Англи), Кейт О'Брайен (Ирланди), Кай Латинен (Финлянди), Иван Лалич (Югослави), Пантелей Зарев (Болгари) болон бусад эдэ суглаанууд дээрэ хэлээ.

Зохёолшодой хани ёһоор хөөрэлдэжэ байһан тухай суглаанда хабаадагшад бултадаа тэмдэглэнэ.

Зохёолшодой Европын нэгэдэлэй сессидэ хабаадагшадай хүндэлэлдэ РСФСР-эй уран зохёолшодой союзай Ленинградтахи отделениин правлени уулзалга хэбэ.

Һайнаар ажаллаһанай түлөө мүнгэн шан

…фей Филиппович Тол…ай эрхилдэг «Победа» …ой 2-дохи бригада үбһэ … бэлэдхэлгээ эршэмтэй …ар ябуулна. Эндэ мүнөө … мянгаад центнер үбһэн …эгдээ.

… бригадын оньһожоруу…мал звено (эрхилэгшэнь … Д. Некипелов) илан…һайнаар, бүтээсэ ехэ…р хүдэлнэ. Үбһэ хуряа…—5 үдэрэй даабаринь …нтнер байһан юм. Эдэ…нэ даабарияа холо үлүү…үүргэнэ. 700—720 цент…рхим шанартай үбһэ …ойхид 5 хоногой турша…шажа, һурилжэ абадаг.

Эндэ бүхыдөө 12 хүн хүдэлдэг юм. Үбһэ сабшаха, хуряаха, һурилхэ түхеэрэлгэнүүдтэй 4 трактор бии. Трактористнууд Михаил Фалилеев, Степан Самокрутов, Степан Барсуков гэгшэд үнэн зүрхэнһөө, һайнаар эндэ ажаллана. Сугтаа ажаллажа байһан бусад нүхэдынь тэдэнэрһээ ажалай үльгэр жэшээ абана.

Һаяхан тус звенодо үбһэ тэжээл бусадһаа ехээр бэлэдхэһэнэйнь түлөө совхозой дирекциин, парткомой, рабочкомой үмэнэһөө дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шантайгаар барюулагдаа.

…Зураг дээрэ: Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин …Чемпионууд «Эрдэм» совхозой Акулина Оленникова, …совхозой Сэнжима Тыхеева гэгшэд. Эдэнэр энэ жэлэй … соо үнеэн бүриһөө мянга үлүүтэй литр һү һаагаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хани нүхэрэйнгөө зохёол тухай үгэ

Болбосоролой поэмэ

Болбосорһон поэт... Иигэжэ өөр тухайгаа хэлүүлхэ эрхэ олохо гээшэ поэт бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг байхаһаа гадна, саглашагүй уг зорилгонь мүн гэжэ һанагдана. Үнэхөөрөөшье, поэдэй болбосоролго хадаа тон орёо хэрэг шуу. Зариман хэблэлдэ гараһан түрүүшынгээ шүлэгүүдээр бэеэ харуулдаг, нүгөөдүүл хамар дорохоноо һахал һамбай ургуултараа дүршэшэһэн нэгэл хэбээрээ, нэгэхэн лэ зүргөөрөө, бусадые дууряан, һайбарлажа ябадаг, тиихэдэ гурбадахюулынь өөрынгөө махабадын юрэнхы хүгжэлтэтэй сэдьхэлэйнгээ уянгын хүгжэлтые тааруулдаг. Поэт хүнэй болбосоролой ондоошье замууд байжа болоо. Харин эндэ нэрлэхээ һанаһан поэднай дээрэ дурдагдаһан болбосоролой замай һүүлшынхидэнь тудалдана гэжэ һананаб. Хэн бэ гэхэдэ—Николай Дамдинов.

Николай Дамдинов—манай буряад поэзидэ Баргажанайнгаа үндэр долги, Байгал далайн уужамые, гүниие абажа ерэһээр, эршэтэй огсом, сэдьхэлэй гүнзэгы мэдэрэлээр халима дүүрэн, тон нарин угалзатай шүлэгөө зэдэлүүлһээр үнишье болоогүй, тобшолооншье һаа, арбаад лэ жэл арай шамай болоо бэзэ. Теэд энээхэн тон богонишье, тон уташье үе саг соо нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Би эндэ тэрэнэй бэшэһэн олон тоото статья, рассказуудые, повесть, сценари хараадаа абанагүйб, үгы, эндэ гансал шүлэгүүд тухай хэлэгдэнэ. Зүб даа, нилээд ехэ юумэн хэгдээ, шүлэгэй номуудшье гараа. Һүүлэй һүүлдэ, «Эсэгын нэрэ» гэжэ эпическэ шэнжэтэй поэмэ... Теэд эдэ бүгэдэн сооһоо эгээл шухалань, минии һанахада, тэрэнэй ёһотой поэт боложо болбосорһон ушарынь мүн. Болбосорол тухай эндэ хэлэхэдээ, бидэ юрэл Н. Дамдиновай шүлэгэй газаа талын («техникэ» гэжэ ойлгосо бии ха юм) түхэл тухай хэлэнэ бэшэбди. Харин юрэнхыдөө поэт боложо болбосорһон тухайнь онсолнобди, үшөө тобшолоо һаа, нэн түрүүн тэрэнэй поэтическэ хараа бодолойнь болбосорол тухай хэлэнэбди. Сэхынь хэлэхэдэ, Буряадай уран зохёолшодой үнгэрһэн съездүүд дээрэ, эрдэмтэдэй (жэшээлхэдэ, Г. Туденовэй, В. Найдаковой шэнжэлэлгэнүүд соо) яһала тодорхойгоор Н. Дамдиновай поэзиин зарим һайн, дутуу дундатайшье таланууд тушаа хэлэгдэһэн байха. Тиихэдээ тэрэнэй поэзиие урид хэлэлтэгүйгөөр гэхэ гү, али байһан ёһоорнь болбосорһон дээрэ тоолодог һэн. Харин энэ һаналтай поэдэй өөрынь һаналаа нэгэдээгүй байһан ушарай гэршэ, поэдэй ёһотойгоор болбосорһоной гэршэ хадаа «Байгал» журналай хоёрдохи дугаарта толилогдоһон «Гушадахи хабарай һүни» гэжэ поэмэ мүн болоно. Иигэжэ өөртөө, өөрынгөө бэшэһэн зохёолнуудта харюусалга ехэтэйгээр хандаха гээшэ ёһотой поэдэй шэнжэ мүн. Поэт тус зохёол соогоо тэдэ шүүмжэлэгшэдые буруушаана бэшэ. Энээн тухай дуһалшье үгэ үгы. Харин шэнэ поэмэнь Н. Дамдиновай поэзиин замаар ябахадаа дабаһан үндэрнүүдээ (гансашье поэзиин дабаанууд тухай бэшэ, харин ажабайдалайшье дабаанууд тухай хэлэгдэжэ байһаниинь мэдээжэ ааб даа) үшөө нэгэ, гушадахи үндэрэйнгөө оройһоо хёрхоор хараһан, хараса, бодоһон бодолнуудайнь зангилаанууд дээрэ үндэһэлэгдэнхэй. Тиихэдэ энэ бодолнуудынь тодорхой зүйлнүүд болгон абтаһан—Гушадахи хабарай һүни, Хушата Үндэр—гэхэ мэтэ ойлгосонуудаар хүбөөлэгдэнхэй.

Гуша наһанайнгаа һүни поэт гэрһээ гарана.

Хэндэшье нэгэ иимэ һүни
байдаг.
Хэзээб, —
сагынь хүн бүхэнэй
ондоо.
Унтангүйгөөр тиихэдэ хүн
зайдаг,
Өөртэйгөө хүн зугаалжа
ородог зүндөө.

Саашань үшөө нэгэ бадаг абая.

Хушата Үндэр хүрөөд,
өөрөөш мэдэнгүй,
Хуудам оройдонь зогсожо
байбаб даа.
Үе наһанайшье шатанууд
иигээд ерэнэл, удангүй:
Үглөөдэртөө
гушатай болохомнил даа.

Хушата Үндэрэй оройһоо поэдтэ юунэй харагдаһаниинь Н. Дамдиновай поэзитэй, поэтическэ намтартайнь һайн танил хүндэ ойлгосотой байлганиинь мэдээжэ. «Манай мэдээр» гэрһээ түхеэрэн гаража, «Талынгаа дууе» татаа һэн. Тиин «Москва түрүүнхеэ хаража, үйлсынь гэшхэн» ябача «зориг түгэлдэр». Зүрхэн сооһоо сорьёлһон мүрнүүдэйнь утаһан һөөргөөл, тэрэ гушаад оной тэнгээр «табатайхан», «хилээмээ зооглохо хабатайхан» ябаха үеэрнь эсэгыень эрьелтэгүйгөөр туугаад абазшаһан үе руунь, Калининскэ областиин Юшнево тосхон шадар дүшэн гурбанай дилэтэ март соо унаһан аха руунь тэгүүлнэ. Яахадааб гэхэдэ, «Хонгор залууда Жухрай ехэл хэрэгтэй даа». Поэдтэ Жухрай болохо хүнүүдынь,—хардуулһан эсэгэнь, эсэгынгээ нэрые шүһэараа арюудхаһан Сэдэб ахань байгаа бшуу... Зарим ушарта энэ поэмэ соонь «Талын дунай», «Эсэгын нэрын» аялга, амисхаал гаража ерэнэ. Олон лэ бодолнууд ерээ даа поэдтэ тэрэ гушадахи хабарайнь һүни... Зүгөөр:

Хүрөө....
Минии болбосорол, мэндэ!
Юртэмсын ёһоной
нимэ байхадань, яахаб.
Юушье хэлэжэ гүйхэбиб
даа эндэ.
Уужам сэдьхэлээр угтажа,
гараа һарбайхаб.
Ухаагаа хүсэһэн
сэсэн наһамни мэндэ!

Н. Дамдиновай шүлэгүүд, поэмэнүүд манай эрдэмтэдэй, шүүмжэлэгшэдэй халуун анхаралһаа алдуурдаггүй, саг үргэлжэ яһала тодорхой тобшоор харагдажа үзэгдэжэ, габьяагаараа сэгнэлтэ абажа байдаг гэжэ дээрэ дурдаа һэмди. Тиимэл һэн тулань бүри тодорхой сэгнэлтэ, шэнжэлэлгын хэрэгые тэдэнэйл һэшэхэлэй тэбшэлгэдэ орхихын зорилгоор эндэ гуурһанайнгаа хани тухай хэдэн үгэ хэлэгдэбэ. Дунда һургуули дүүргэхэдээ хүн бүхэн болбосоролой аттестат абахын тула найруулга бэшэдэг ааб даа. Хэрбээ тэрээн шэнгеэр Н. Дамдиновай һүүлшын «Гушадахи хабарайм һүни» гэжэ поэмые хаража үзэхэ болоо һаа, тэрэ поэтическэ болбосоролойнгоо шалгалтые эрхимээр бараа. Тэрэнэй гэршэ хадаа хэмжүүрээрээ хэр багаханшье һаа, саб гэмэ композицитай, баян мэдэрэлээр бадаг бүхэндөө элбэг, гүнзэгы хараа бодолтойгоор бэшэгдэһэн «Гушадахи хабарай һүни» мүн болоно...

Хани нүхэртөө хандан:
«Болбосорһонтойш», — гэжэ гарыень бариха дуран хүрэнэ.

А. Жамбалдоржиев.

Коротов Дмитрий Георгиевич, тэрэнэй эхэнэр Коротова Лидия сэмбын фабрикада ажаллаха зуураа үдэшын һургуулида хоюулаа һуралсана. Зураг дээрэ: Дмитрий, Лидия Коротовтон гэртээ хэшээл һуралсалда бэлдэжэ байна. Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Социалис оронуудаар

ХОРТОБАДЬ ДЭЭГҮҮР НАРАН МАНДАБА

(Замай тэмдэглэл)

Уужам сагаан талада уйдахаһаа бэшэ юун байхаб гэжэ урдань хэлсэдэг байгаа. Теэд Венгри орондохи Хортобадь гэжэ горхоной хоёр талаар нэмжыһэн үргэн сагаан тала үлэмжэ уйдхартайһаа гадна, ямаршье үрэжэлгүй гэжэ тоологдодог һэн. Дебреценэдэ барлагдадаг байһан «Хортобадь» гэжэ хэблэл 100 жэлэй урда тээ иигэжэ бэшэһэн: «Хуу шатажа шарлашаһан газарһаань хүнэй эдеэн, тэжээлэй зүйл гаранагүй. Альфельдын хүн зон зуу мянгаараа үлэсхэлэн хооһон. Тэдээндэ хилээмэ, хүдэлмэри хэншье үгэжэ шадахагүй байна...»

СЭСЭГЛИГ ХОТО

Будапешт — Сольнок— Карцаг—Дебрецен хотонуудые дайран, гадаадын журналистнуудтай хамта аяншалан ябаха ушар намда һаяшаг тохёолдобо. Дебреценэй наада талын 100 километр зайтай үргэн талада Хортобадь голой халуун һалхинай үлеэжэ байдагые энгын аяншан хаанаһаа мэдэхэ бэлэй. Уужам талын дунда оршоһон энэ хотодо хүрэжэ ерэхэдэ баглагар ногоон далбаа набшаар хушагдаһан ой шугын һэрюухэн һүүдэртэ, үнгын сэсэгээр анхилһан олон тооной сэсэрлигүүдээр, огторгой өөдэ орьелон сэсэрһэн үмдын аршаан —фантануудаар угтажа байба.

Дебрецен хотодо бии хамаг бүхы юумэнь ехэ һонииншье, гайхалтайшье: уһаар хомор талын дунда эртэ хуушан үедэ энэ хотын байгуулагдаһаниинь, тэрэнэй таабари нэрэнь, аршаан булагуудынь, дэлхэйдэ мэдээжэ эрдэмтэн, венгер, физикын доктор Шандор Саллан гэгшын ажалладаг ядерна шэнжэлгын институт, Венгри орон доторхи гансахан крематори, орон доторoo эгээл хуушанай ехэ һургуулинуудай нэгэн болохо коллегиум. Энэ һургуули 600 жэлэй туршада оршожо байһан Дебрецен хотоһоо үсөөхэн жэлээр дүү юм. Эндэ венгриин бэлигтэ поэт-гэгээрүүлэгшэ Михай Чоконаи-Витез, поэт-классик Янош Арань, өөрынгөө очеркнууд соо үлэсхэлэн хизаар тухай үнэн зүбөөр бэшэһэн уран зохёолшо Жигмонд Мориц болон бусад олон поэдүүд, эрдэмтэд, венгриин гүрэнэй ажал ябуулагшад һуралсаһан түүхэтэй. Тус коллегиум һургуулиин библиотекэдэ 36 кодекс (хуули саазын заабари бэшэг), 120 хэһэг эртэ үеын гар бэшэг, 400 мянган боти номууд хадагалагдана.

Венгриин түүхэдэ Дебреценэй коллегиум соо тус ороной хуби заяан хоёр удаа шиидхэгдэһэн юм. 1849 ондо тэрэнэй актова зал дотор Национальна суглаанай сесси Венгриин бэеэ даанги гүрэн тогтожо, габсбургын хан изагуурые унагааһан тухай тунхаглаг баталагдаһан юм. Тэрэ тунхаглалые венгер арадай үндэһэнэй сүлөөлэлгын тэмсэлэй ударидагша Лайош Кошут уншаһан байгаа. 1944 ондо тус хотые Совет Армиин сүлөөлһэнэй һүүлээр эндэ саг зуурын национальна правительство байгуулагдажа, фашис Германида эсэргүү дай соносхожо, хэдэ хэдэн демократическа хубилалтануудые бэелүүлһэн байна.

Дебрецен хотодохи Дери гэжэ музей энэ хизаарай домог түүхын бэшэгүүдые хадагалһан болдото баялиг болоно. Энэ музей соо венгриин оюун бэлигтэ уран зурагша Михай Мункачын «Ессе гомо» болон бусад гоё һайхан зурагууд табигданхай. Мүн Венгриин бусад томо хотонуудтал нэгэн адли, Дебреценэй талмайнууд дээгүүр Кошут, Петефи болон үндэһэнэй бусад баатарнуудай хүшөөнүүд бодхоогдоһон. Эндэхи талмайнуудай нэгэндэ самолёдой дүрсэтэйгөөр хэһэн томо гэгшын хүшөө байна. Энэ хадаа тус хотые сүлөөлхын түлөө байлдаанда ами наһаа үгэһэн совет лётчигуудай дурасхаалда зорюулагдаһан хүшөө болоно. Дебреценэдэ университет, хүдөө ажахын академи, медицинын болон багшанарай институдууд, консерватори, театр, стадион, зоопарк гэхэ мэтэ арад зоной соёл гэгээрэлэй, амаралта сэнгэлгын газарнууд ехэ олон.

Мүнөө Дебрецен хото бүришье үргэдхэгдэнэ. Советскэ Союзай туһаламжатайгаар байгуулагдаһан подшипнигай завод, пенициллинэй завод, гуталай фабрика, бүри 1561 ондо байгуулагдаһан типографи—эдэ бүгэдэ ажаллана. Консервын завод, медицинын багажа зэмсэг үйлэдбэрилхэ завод баригдажа байна. Арад зоной ажаһууха байра байшангууд олоор түхеэрэгдэнэ. Энэ хотын гоё һайхан нэгэ буланда хүдөө ажахын кооперативуудай гэшүүдэй амарха амаралтын газар байгуулагдаа.

Хото бүхэн ямар бэ нэгэ өөрэ шэнжэ маягтай байдаг. Хайду-Бихар областиин түб—Дебрецен хотын бусадһаа ондоо шэнжэнь —сэсэгүүд, фонтанууд, паркнууд болоно. Энэ хотые сэсэглиг хото гэжэ дэмы нэрлээ бэшэ, эндэхи нэгэ хүн бүхэндэ сэсэгэй табан томоо таримал хүртэдэг.

Дебрецен — Хортобадь орохо замай үүдэн мүн.

ЗЭРЭЛГЭЭНҮҮД, БАРИМТАНУУД

«...Газар тэнгэри хоёрой уулзабари дээрэ зэрэлгээ манаран харагдажа, шэдитэ зүүдэн мэтэ һанагдана. Нюдэ алдама үргэн талын захада сэнхир номин далай ногооржо, үндэр солгёон долгинуудынь мушхаран, баруунииы зүг руу салгидан нэмжынэ. Жэжэхэнүүд орбог сорбог губээ толгойнуудоо ольтирог мэтэ тобойлдоно, үсөөхэн ябаган хартаганаанууд үдхэн ой тайга мэтээр харагдадаг». Эдэ үгэнүүдые Хортобадь нютагай үргэн сагаан талаар нэгэтэ бэшэ ябаһан венгер уран зохёолшо Мор Йокай «Жэлтая Роза» гэжэ роман дотороо бэшэһэн байна.

Будапештын автобус хэдэг заводой уран дархашуулай гараар бүтээгдэһэн манай «Икарус-люкс» автобус Дебреценһээ баруулжаа зурыһан дардам замаар табилна. Сонхонуудынь онгорхой, вентиляцинууд хүсэ мэдэн ажаллабашье, автобус соо халуун, 32 градус болоно. Халуун наранда гандаһан шара тала хойшо гэзгэдэн хосорно, бүтшэм уняар татаһан агаар машинын дуунда дорбидоно. Гэнтэ жолоошомнай машинаа аалидхажа, баруун тээшэ гараараа заажа:

— Делибаб! Зэрэлгээ!—харыт гэбэ.

Бидэ бүгэдэ сонхоор харанабди. Уужам тала дээгүүр һүн сагаан зэрэлгээ һуунагтан харагдана. Хараһаар байтар далай мэтэ миралзан захагүй нэмжыжэ, тэндэ холо харагдаһан ганса нэгэн модонуудые долгёороо дайража, бүри эли тобойлгон харуулхадал гэнэ. Энэмнай ёһотойл зэрэлгээ—туристнуудай олзо, поэдүүдэй һанаа хүсэл гээшэ.

Гэбэшье мүнөөнэй Хортобадь зэрэлгээгээрээ баян бэшэ. Эндэ эзэгүй хооһон газар бага боло болоһоор байна. Тиисэ мүрэнэй уһан урдань жэлдээ хоёр дахин үеэрлэхэдэнь һабаһаа халижа.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Түрүүшүүлдэ—Улаан туг

Улаан-Үдэ городой электромагазинай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадые хэрэгтэй зүйлөөр хангаха хэрэгтэ хододоо hаналаа табижа байдаг. Эдэнэрэй үүсхэл оролдосотойгоор ажаллаhанай ашаар hара, квартал бүриин түсэб үлүүлэн дүүргэгдэдэг. hаяхан КПСС-эй Улаан-Үдын горком, горгүйсэдком городой худалдаа наймаанай организацинуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргаба. Эдэнэр тус мүрысөөндэ шалгаржа, КПСС-эй горкомой, горгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэhэн, магазинайнь хүдэлмэрилэгшэд Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байна.

К. Димов.

Хартаабхын баян ургасын түлөө

Анатолий Афанасьев Бэшүүрэй совхоздо үнинэй механизатор юм. Тэрэнэй тракторынь хододоо hайнаар заhабарилагдаhан байдаг. Хүдэлмэриин үедэ тэрээндэнь эбдэрхэ ябадал огто ушардаггүй.

Энэ жэл нүхэр Афанасьев 65 гектар газар дээрэhээ хартаабхын үндэр ургаса абаха гэhэн социалис уялга хараалhан байгаа. Мүнөө Анатолий Афанасьев энэ үндэр уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө ехэхэн оролдолго гаргана. Тэрэ 65 гектар хартаабхынгаа поли дээрэ өөрөө «КДП» түхэлэй трактораар зурууд хоорондын элдүүрилгэ хоёр дахин хэhэн. Мүнөө нүхэр Афанасьев тиимэ элдүүрилгые гурбадахяа хэжэ байнхай.

И. Ткачев.

Мухар-Шэбэр.

СОВЕТ ШАТАРШАДАЙ hУРГУУЛИИН АМЖАЛТА

Шатараар дэлхэйн чемпион болодхо гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Зуун жэлэй туршада арай гэжэ юhэн шатаршад дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Эдээлнэй хажуугаар уласхоорондын шатаршадай дунда ёhотойл бэрхэ чемпион гүүлхэнь бүришье хүшэр байидаг.

Бүри 1894 ондо немецкэ мэдээжэ гроссмейстер Э. Ласкер В. Стейницые шүүжэ, бэрхэ шатаршан гэхэн нэрэдэ хүртөө hэн. Теэд энэ шатаршанай амжалта, түйлалтань мэдээжэ шатаршадай дунда балайшье ехээр hайшаагдаа, магтуулаагүй юм. Дэлхэйн шэнэ чемпион жэл шахуу сагай үнгэрөөд байхада, 1895 ондо Гастинг городто болоhон шатарай мүрысөөндэ США-гай Г. Пильсбери, России М. Чигорин гэгшэдэй хойнонь орожо, олониитын ишүүмжэлэлдэ хүртэhэн байха.

«Гастингда болоhон мүрысөөндэ ягуурбадахи hуури эзэлhэн Э. Ласкер бэгээл бэрхэ шатаршан байhанаа харуулаа. Тэрэ В. Стейництэй наадахадаа яhала hайн үрэ дүн туйлаа»—гэжэ гроссмейстер Э. Тарраш (Германи) тиихэдэ хэлэhэн гэхэ.

Лос-Анжелоста hаяхан үнгэргэгдэhэн найман гроссмейстернүүдэй наадanай дүн харахадаа, шатарай хүгжэлтын түүхэтэй танилсаха болоhон байгаабди. Мүнөө эндэ болоhон дүүрэhэн шатарай мүрысөөн хадаа 1924 ондо Нью-Йоркдо үнгэргэгдэhэн шанга тулалдаанай маягтай байха гэжэ тус мүрысөө үнгэргэгшэд багсааhан юм. Тиихэдэ тус мүрысөөндэ тэрэ үеын мэдээжэ шатаршад Э. Ласкер, Х. Р. Капабланка, А. Алехин, Р. Рети, Ф. Маршалл болон бусад хабаадалсаhан бэлэй. Тиибэ ябашье, америкын бүлэг эмхидхэгшэд совет шатаршадые туршажа үзэхэ зорилго урдаа табиhан байгаа. Мүрысөөндэ хабаадалсаhан совет шатаршад олон байна, үсөөн лэ hаа, аргагүй диилдэхэ hэн гэжэ арбаад жэлэй саада тээ США-гай чемпион С. Решевский мэдүүлhэн байгаа.

Лос-Анжелостахи мүрысөөндэ М. Ботвинник, В. Смыслов, М. Таль, Р. Фишер гэгшэдэй хабаадалсаагүй дээрэhээ мүрысөөнэй шанар бага зэргэ hуладаа.

Манай хоёр гроссмейстернүүдэй ушарhан хэсүү хүндэ байдал хадаа, нэгэдэхеэр, мэдээжэ шатаршадтай эдэнэрнай бултадаа дэлхэйн түрүү hуури булялдаагын мүрысөөндэ хабаадалсаха байгаа, хоёрдохёор, Т. Петросян май hарын hүүл багаар М. Ботвинниктай наадажа дүүргэн сасуугаа, США мордоhон байна. П. Керес hүүлэй үедэ литературна хүдэлмэри хэжэ байhан («Шэлэгдэмэл партинууд» гэжэ ном бэшэжэ байнхай). Тиимэhээ хэниинь ехэ наадаанда бэлэдхэжэ үрдеэгүйнь мэдээжэ hэн.

Наадаанишье эхилэнхэй. Яhала hонирхолтой, олониие гайхуулма наадан болоо. Эндэ хараар наадаhан дэлхэйн чемпион С. Глигоричтой (хоёрдохи наадаанда) уулзахадаа, испаниин гуримаар эхилhэн партида шэнэ вариант дурадхаhан. Наадаанай халуун үе соогуур энэ туршалганъ буруу hүрэжэ, Петросян шүүгдэhэн байна.

Шүүгдээд, үшөө шэнэ парти наадаха гээшэ баhал онсо илгаатай байдаг. Теэд Петросян hайн техникэтэйгээр наададаг шатаршан гэжэ шалгардаг. Наадаанай үнгэргэгдэхэ бүри дэлхэйн чемпион hайнаар наадажа эхилээ. О. Панно гэгшэтэй наадахадаа, аяар 121 ябадал хээ. Тэрэ мүртөө хоёрдохи уулзалгада наадахадаа, хүсэ шадалаа буурaагүй байhыень гайхамаар. Эндэ дэлхэйн чемпион Глигоричтой наадахадаа, тэрээндээ шадамар бэрхээр добтолжо, шүүhэн байна. Тиигэжэ абажа боломоор 7-hоо 5 очкотой болоhон.

П. Керес ямар байдалтай байгаа хаб гээд хаража үзэлтэй. hүүлэй арбаад жэлэй туршада бэлиг шадабари ехэтэй гроссмейстер яhала бэрхээр наадажа гараhан байна. Теэд яахаб, хододоол хоёрдохи hуури эзэлдэг шатаршан ха юм. Мүнөө Лос-Анжелоста наадахадаа, шадамар бэрхэ зургаан шатаршадые шүүжэ, эгээл эрхим дүн туйлаhан байна.

П. Кересэй наадан хурса удхатай, гоё hайхан бодолготой, ёhотойл шатарай хүгжэм шэнгеэр харагдадаг. Аяар холын Лос-Анжелоста hүүлшын парти надахадаа. Керес бэрхээр, шадамараар добтолжо, шухала очко бэшүүлhэн байна. Энэнь олоной hайшаал магтаалда хүртөө, гоё hайхан наадан болоо.

Далайн саана манай гроссмейстернүүдэй эзэлhэн түрүүшын hууринууд—дэлхэйн шатарай искусствада бии байгаа бүхы hайн юумыень харуулжа шадаhан шэнэ дабшалта боложо үгэнэ.

Я. Рохлин,

Уласхоорондын арбитр, шатараар ТАСС-ай шэнжэлэгшэ

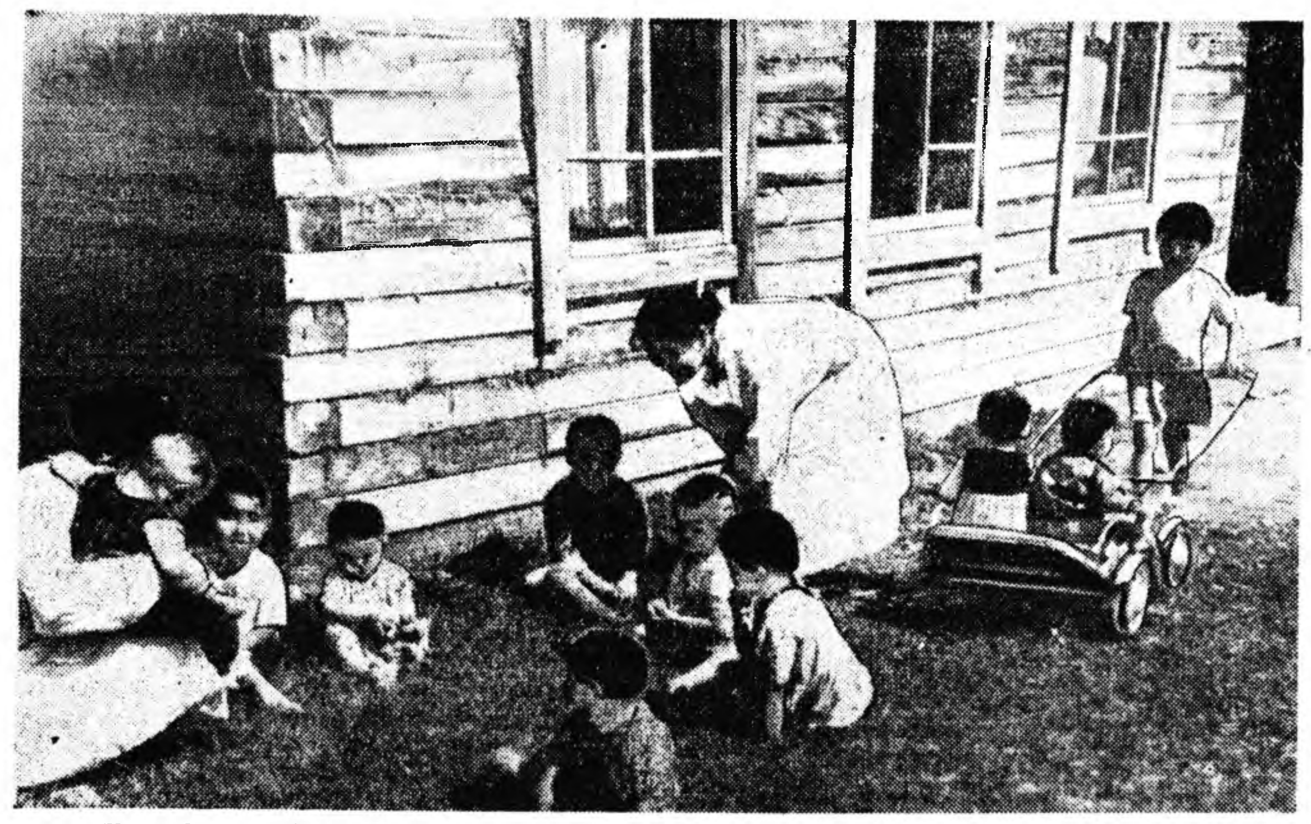

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоздо хүүгэдэй хоёр ясли март hараhаа эхилээ, хүйтэн болотор хүдэлмэрилхэ юм. Иигэжэ дүшөөд эхэнэрнүүд олониитын ажалда хабаадалсаха аргатай болонхой. Энэ хоёр ясли колхозой хүсөөр байгуулагданхай. Зураг дээрэ: Гильбэр тосхондохи хүүгэдэй ясли.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

hайн дураараа кино зохёогшод

Байгша оной май hарада hайн дураараа кино зохёогшодой республиканска нэгэдэхи слёт үнгэргэгдэhэн юм. Слёдто хабаадагшад үргэн олондо туhатай энэ шухала хэрэгэй саашадаа хүгжэхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ бэлэй.

Кинодо дуратайшуулай бүлгэмүүд, ганса нэгэшье хүнүүд арадайнгаа ажабайдалай мүнөөдэрэйнь халуун амисхалые өөhэдынгөө зурагуудаар харуулжа шадаха гэжэ тэмдэглэгдээ hэн.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй эдир технигүүдэй студиинхид шэнэ киносюжедээр слёдто суглараагшадые hонирхуулhан байна. Пенсионер Л. В. Хайдуров hонин хүдэлмэринүүдые харуулаа hэн. Холын Баунтда, Галуута нуурай шахтёрнуудай хотодо, Кабанскда, мүн бусадшье аймагуудаар өөhэдынгөө хүсөөр кино бүтээжэ шадаха хүнүүд бии гэжэ тиихэдэ элирүүлэгдэhэн юм.

Слёдто хабаадагшадай hанал, дурадхалые hайшаажа, энэ хэрэгэй саашадаа ургашатайгаар хүгжэхын түлөө Буряадай АССР-эй Культурын министерство hайн дуратайшуулай зохёон бүтээhэн кинокартинануудай конкурс соносхоhон байгаа. Мүнөө тэрэ конкурсые байгша оной сентябриин нэгэн хүрэтэр үргэлжэлүүлхээр шиидэбэ.

hайн дураараа кино бүтээгшэдэй бүхэсоюзна конкурс Центральна телевидениин, СССР-эй Кинематографиин хүдэлмэрилэгшэдэй союзай оргкомитедэй зүгhөө hаяхан соносхогдобо. Тус конкурс хоёр шататайгаар үнгэргэгдэхэ: нэгэдэхинь хизаар, область, республиканууд городуудаар, хоёрдохинь—Москвада. hайн дураараа кино зохёогшод, тус конкурсдо хабаадалсаха дуратай hаа, Байгал шадарай үзэсхэлэн hайхан байгаалиие, ажал дээрээ суурхаhан хүнүүдые болон бусадшье онсо илгарма зүйлнүүдые харуулhан зурагуудаа августын 28—29-нэй үдэрнүүд болотор согсолборилжо, таарүү хүгжэмтэй болгоод, республикын Культурын министерствэдэ тушаахыетнай дурадханабди.

О. Дамбаев,

телестудиин кино буулгаха группын начальник.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэhэнэй ёhоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, урда аймагуудта бага зэргэзэр хура бороо орохо. Зүг бүхэнhөө hулаханаар hалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 14—16, үдэртөө 28—30 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Августын 14—15-най үдэрнүүдтэ республикымнай урда аймагуудаар хура бороо орохо, баруун зүгhөө hулаханаар hалхилха. hүниндөө хойто аймагуудта 5—10, бусад газар нютагуудта 10—15, үдэртөө 25—30 градус дулаан байхаар хүлсэгдэнэ.

РСФСР-эй Верховно Сүүдэй пленум

РСФСР-эй Верховно Сүүдэй ээлжээтэ пленум hаяхан болоо.

Үхибүүдые хүмүүжүүлгэтэй холбоотой гражданска хэрэгүүдээр сүүд хэхэ тухай РСФСР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшын орлогшо Н. Ю. Сергеев элидхээ.

Иимэ хэрэгүүдые харахадаа, совет бүлые бэхижүүлхын, дороhоо ургажа ябаhан үетэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ шухала эрхэ байдал бии болгохын, үхибүүдэй дура зоргоороо зайха, гэм хэхэ ябадалые сарахын түлөө сүүд тэмсэхэ уялгатай. Иигэжэ элидхэл тухай баталан абтаhан тогтоол соонь тэмдэглэгдэнхэй.

Үхибүүд тухай арсалдаануудые шиидхэхэдээ, үхибүүдые эгээ hайнаар хүмүүжүүлхэ түрэлхидтэнь үлөөхэ ёhотой гэжэ сүүдүүдтэ пленум дурадхаа. Түрэлхидэй нэгэнэйнь материально-ажаhуудалай талаар үлүүсэ hайн байхадань үхибүүе тэндэ үлөөхэ гэhэн шиидхэбэри буруу гэжэ тогтоол соо заагдана.

Хэрбээ үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тухай арсалдаанай түрэлхидэйнь, бусад хүнүүдэй хоорондо гараа hаань, түрэлхидынь лэ өөhэдынгөө үхибүүдые хүмүүжүүлхэ булюу эрхэтэй байна.

Үхибүүе хүмүүжүүлхэ хүсэлтэй түрэлхидэй гү, али бусад хүнүүдэй моральна шэнжэ шанарыень зүбөөр тодорхойлхын түлөө сүүдүүд гол анхаралаа хандуулха ёhотой.

Хэрбээ үхибүүдэй түрэлхидэй таарамжагүй абари ааша гаргадаг, үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар уялгануудаа бирaтайгаар дүүргэдэггүй байгаа hаань, энээн тухайнь тэдэнэй ажалладаг газартань, үгы гэбэл, түрэлхидэйнь ажаhуудаг газарта мэдээсэхэ ушартай. Тиигэжэ тэдээндэ олониитын талаhаа нүлөөлхэ хэмжээнүүд абтаха болоно.

«Өөрынгөө дура зоргоор газар эзэлхэ, хубиин байрын гэрнүүдые дура зоргоороо бариха хэрэгүүдые сүүдтэ хараха тухай» тогтоолые пленум баталаа. РСФСР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшын орлогшо А. В. Лаптев энэ асуудалаар элидхэhэн байна.

Газарые гүрэнэй ... абаха, хубидаа гэр ба... риха тухай хуулиие ... гэмтэ хэрэгүүд зарим ... яhала үзэгдэнэ гэжэ ... соонь тэмдэглэгдэнэ. ... шадарай газар нюта... ехэ городуудай ойро... хи зононуудта иимэ... иланган дэлгэрэнхэй ... зоргоороо эзэмдэhэн г... ямаршье зүбшөөлгүйгө... риhан гэр, амаралтын ... нуудые обществодо ... ааша гаргадаг хүнүүд... олохын түлөө хэрэглэнэ... хүнүүд хубалза ёhоор... hуудаг байна бшуу.

Газар дура зоргоороо ... лэхэ, зүбшөөлгүйгөөр ... га хэхэ ябадалай засаг... тагай органуудта, олон... дэжэшье байгаа hаань... ниие болюулхын түлөө ... ушарта зохихо хэмж... даггүй байна.

Дура зоргоороо газа... лэхэ, барилга хэхэ яба... сүүдүүд бүри шангаар ... хэ ёhотой. Иимэ гэмтэ... гүүдые уридшалан са... усадхахын тухайда ... гол анхаралаа табиха... тай гэжэ пленум уя... Иимэ гэмтэ хэрэг бү... сүүд хаража үзэхэ ... Энэ хэрэгтэ хайша х... хандадаг тусхай туш... хүнүүдые харюусалгад... баадуулха тухай тусха... нуудай урда сүүдүүд ... табиха болоно.

Дура зоргоороо газа... хэ, барилга хэхэ тухай... ябадалые хэгдэhэн га... сүүд хаража үзэхэ бол...

РСФСР-эй Верховно... дэй түрүүлэгшын уялгы... гэгшэ А. К. Орловой ... лээр урдань абтаhан хэ... тоолнуудта хубилалта, ... тэ пленум оруулба.

СССР-эй Верховно ... түрүүлэгшын нэгэдэхи ... шо В. В. Куликов, РС... прокуророй уялгые дү... Б. В. Кравцов, РС... Госстройн түрүүлэгшын... шо Д. Н. Суровов ... пленумэй хүдэлмэридэ... даа.

Хилын саанахаа

Эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй ехэ илалта

БЕРЛИН

Агаарта, замбуулин дайдада, уhан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай Москвагай хэлсээндэ Берлинэй хэблэл ехэ анхарал хандуулhаар. Энэ хэлсээн хадаа уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулха замдахи ехэ алхам болоно гээд «Нейес Дейчланд» газетэ бэшэбэ. Бонной правительство энэ хэлсээндэ хабаадаха хүсэлгүй гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Хүйтэн дай hүжэрөөхэ политика Бонной бэелүүлхэеэ болихыень, Москвагай хэлсээндэ хабаадаха тухайнь Баруун Германиин хүн зон шанга эрилтэ табина.

ПАРИЖ

Ядерна зэбсэг туршалгые хорихо хэлсээнэй Москвада баталагдаhантай дашарамдуулан, СССР-hээ Францида байдаг посольстводо олон бэшэг, телеграммануyд абтана. Городуудай муниципальна соведүүд, элдэб организацинууд, тусхайта хүнүүд иимэ телеграмма, бэшэгүүдые эльгээнэ бшуу. Ядерна зэбсэг туршалгые хорихо хэлсээнэй Москвада баталагдаhантай дашарамдуулан, Советскэ правительствада халуун амаршалга хүргэнэбди. Францин правительство энэ хэлсээндэ хабаадаха ёhотой гээд бэшэг, телеграммануyд соонь тэмдэглэгдэнхэй.

ДЕЛИ

Москвагай хэлсээе, агаарта, замбуулин дайдада, уhан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо хэлсээ баталха талаар Советскэ Союзай үүргые Индиин түрүү үзэлтэй хүн зон үндэрөөр сэгнэнэ. Москвада баталагдаhан хэлсээн хадаа дэлхэйн гурбадахи дайнай аюулые усадхаха ехэ тэмсэлэй шэнэ шата болоно гээд «Нью Эйдж» бэшэбэ. Эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө совет премьер Никита Хрущев хэнhээшье ехэ юумэ хээ гэжэ тэндэнь заагданхай.

ДЖАКАРТА

Москвагай хэлсээе бүхы гүрэнүүдэй дэмжэхын, атомай хүсые имагтал амгалан ёhоор хэрэглэхын түлөө Индонези оролдолго гаргаха байна гээд Индонезиин ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша, гадаадын хэрэгүүдэй талаар Индонезиин парламентын түрүүлэгшэ Анвар Чокроаминото мэдүүлбэ. Африкын, Азиин бүхы оронуудай ядерна зэбсэггүй зоно бии болгохо тухай Индонези ехэ оролдолго гаргаха ёhотой гэжэ Анвар Чокроаминото үргэлжэлүүлбэ.

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРЭ

Орёо бэрхэшээлтэй замда түрүүшын алхам хэгдэбэ. Саашадань эб найрамдал хангаха гэhэн хүн түрэлтэнэй хүсэл зорилго бэелүүлэгдэхэ. Иигэжэ би этигэнэб гээд ядерна туршалга хорихо тухай Москвада баталагдаhан хэлсээе тайлбарилхадаа, Бразилиин президент Жоао Гуларт мэдүүлбэ.

ЛА-ПАС

Москвада баталагдаhан хэлсээе хүн зоной дэмжэhэн тухай Боливиин хэблэлдэ олон мэдээсэл, тайлбаринууд толилогдоно. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, амгалан ёhоор зэргэ оршон байха ёhо гуримуудай мандан дэлгэрхэ талаар ехэ алхам хэгдэбэ гэжэ газетэнүүд бэшэнэ.

РАБАТ

Агаарта, замбуулин дайдада, уhан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай хэлсээн баталагдажа, амгалан ёhоор зэргэ оршон байха политика үшөө нэгэ илалта туйлаба гэжэ «Аль-Мокафих» газетэ бэшэhэн байна.

ЛИМА

Москвада баталагдаhан хэлсээн бүхы хүн түрэлтэнэй хүсэл зорилготой тааралдана. Ингэжэ атомна зэбсэг хорихо тухай сэхэ шууд алхам хэгдэбэ гэжэ Национальна конгрессэй депутат Хенаро Ледесма мэдүүлбэ. Гэхэ зуура Хитадай Арадай Республикын правительствын баримталдаг хараа шугамые Ледесма буруушаагаа. Хитад хүтэлбэрилэгшэдэй баримталдаг хараа шугамынь буруу. Хитад хүтэлбэрилэгшэд уласхоорондын революционно хүдэлөөндэ hаад тойбо ушаруулаа. Социализмын илаха хэрэгтэ дайн байлдаан хэрэггүй гэжэ Ледесма hанамжалба.

УЛААН-БААТАР

Агаарта, замбуулин дайдада, уhан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай хэлсээндэ Монголой хэблэл ехэ анхарал табина. «Бүхы хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлгэтэй таарал даhан хэлсээн» гэжэ түрүү бэшэг «Үнэн» газетэдэ толилогдоо. Москвагай хэлсээе дэлхэйн бүхы газар нютагуудай хүн зон дэмжэнэ гээд түрүү бэшэг соонь заагдана.

Уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулхын, уласхоорондын бусад шухала асуудалнуудые шиидхэхын түлөө Москвагай хэлсээн баталагдаа гэжэ тэндэнь заагданхай.

Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай эб найрамдалда дуратай гадаадын политика сэхэ шууд бэелүүлдэгэй ашаар ядерна зэбсэг хүсэдөөр хорихо, бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха замда түрүүшын алхам хэгдээ. Элдэб социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёhоор зэргэ оршон байха ленинскэ политика илалта туйлаа гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Мүнөө үедэ баруун гүрэнүүдэй эгээ хархис этэгээдүүд ядерна зэбсэг туршалгые хорихо хэлсээе буруушаана. Энэ талаар Хитадай правительствын бэелүүлhэн хэмжээн гайхахаар байна.

Хитад хүтэлбэриин хорото аашануудые монгол арад совет арадтай, бусад социалис оронуудай арадуудтай хамта сэхэ шууд буруушаана. Хитад хүтэлбэри дэлхэйн социалис можын, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ hаад тойбо ушаруулха hэдэлгэтэй байна. Советскэ правительствын мэдүүлгые монгол арад хүсэдөөр hайшаан дэмжэнэ гэжэ энэ түрүү бэшэг соонь хэлэгдэнхэй.

Кубын тарящадай съезд

ГАВАНА, августын 10. Корреспондентнүүд Р. Кн... Бузивский мэдээсэнэ:

Жэжэ тарящадай нац... нэгэдэлэй II съезд Кубын ... дэ гурбан үдэрэй туршад... жэлоо. 2.600 гаран та... нютагай нэгэдэлнүүд, 30... хүдөө ажахын бүлгэмүүд, ... хай кредитно-хангалгын ... тивуүд тус нэгэдэлдэ хаба...

Жэжэ тарящадай нац... нэгэдэлэй ажал хүдэлмэри... халын шухала асуудалнууд... зүбшэн хэлсэгдээ.

Августын 9-дэ болоhон заседанида хүдэлмэришэдэ... синуудай дурадхаhан шуха... ментнүүдые съездэ ха... баталба. Тэрэ тоодо нэгэдэ... устав ороно. Гадна мүнөө ... гаа тарящадай нэгэдэлнүү... дөө ажахын бүлгэмүүдэй, ... хангалгын кооперативуу... уставууд баталагдаhан бай...

Орон доторхи хүдөө ажахы... бэри үргэдхэхэ асуудалнуу... дын делегадууд ехэ анхар... Тарящад өөhэдынгөө гарга... дукци гүрэндэ улам ехээр ... хабди гэжэ мэдүүлээ. Т... рим тарящадай продукци... сэнтэйгээр худалдадаг ... тарящад сэхэ шууд бу... Национальна талаар сулөө... лөө тэмсэжэ байhан Лат... рикын ажалшадта съезд... дагшад амаршалга эльгээ...

Гаваны Чаплинай театр соо августын 9-нэй съездын түгэсхэлэй засед... бо. Кубын тарящадай ... нууд тухай Кубын ... нистр Фидель Кастро ехэ ...

Революцида, ороной эк... хүгжөөлгэдэ тарящадай т... үүргэтэй байhан тухай Ф... стро тэмдэглэбэ.

Социалис оронуудаар

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

эндэхи газарые уhалдаг байгаа. Мүнөө энэ голой уhан хэмэл олон хобоонуудаар ерэжэ, газар дайдыень уhаар хангана. Эндэ тарянай, рисэй талмайнууд, загаhа үсхэбэрилхэ нуур сөөрэмүүд байгуулагдаа. Тарялангай газарые тойруулан 4 мянган хольд газар дээрэ модонууд таригдаа.

Зүүн канал дээгүүр ябажа гарахадамнай, тэрэ хобоонь ёhотой томо гол мүрэн шэнги ехэ уhатай байна. Энэ канал арадай засагай үедэ Тиссэлекэ голhоо урагшань Береттьо хүрэтэр 90 километрэй зайда татаhан юм. Энээнэй барилгада гүрэниинь миллиард үлүүтэй форинт мүнгэ гаргашалаа. Уhалууриинь газар жэл ерэхэ бүри үргэдхэгдэнэ. 1958 ондо Хайду-Бихарай областьдо 18 мянган хольд газар уhалагдадаг байбал, мүнөө 70 мянган хольд газар уhалагдаба. Уhалууриин газарые 200 мянган хольд хүрэтэр үргэдхэхөөр хараалагдана. Мүнөө шэнэ баруун талын каналай барилгые эхилбэ. Энэ баригдаха шэнэ хобоогоор Тиссэ мүрэнэй уhан Тиссавашваре гэжэ газарhаа урагшаа 50 километр зайтай холо урдажа, 46 мянган хольд газар уhалха юм.

Энэ добтолго түсэбэй ёhоор ябуулагдана. Үнгэрhэн зуун жэлэй тэн хүрэтэр ногоон, үрэжэл ехэтэй газар байhан аад, Тиссэ мүрэнэй hаба урилагдаhанай урмашагаар ган гасуур, хуурай яндан болоhон энэ газарта мүнөө хүн зониинь бусажа, айл тосхон бии боложо, hургуули, Соёлой байшангууд, больница гэхэ зэргэ барилганууд бодожо байна. Хортобадь нютагай газар дэбисхэрые hаянаг тогтоhон гүрэнэй ажахын (госхозой) хабаатай 6 ажахы эзэлнэ. Тус госхоз 46 мянган хонитой, 4 мянга гаран үхэртэй, 40 мянга ориом шубуутай, 150 трактортай, мүн газараа үтэгжүүлхэдээ хэрэглэхэ 2 самолёдтой юм. Мүн хэмэл нуур сөөрэмүүдтэ үсхэбэрилэгдэдэг загаhанай ажахыhаа жэлдээ 22—24 мянган центнер загаhа барина. Энэ ажахын бүхы олзонь—жэлдээ 220 миллион форинт болоно.

ЧАРДА

Хортобадь нютаг уйдхартайшье бэшэ, үрэжэлгүйшье бэшэ. Эндэ шэнэ ажабайдал ерэнхэй. Энэ шэнэ байдалын эртэ урда үеын харгы замуудай бэлшэр дээрэ, уужам таладахи хуушанай алдар солотой чардын хушалта доро уулзаба. Чарда—энэ хадаа словарь соо тайлбарилагдадаг архи уулгын гэр байра бэшэ. Венгер арадай аялдар hайхан аялгатай, дорюун, хүхюун зугаатай чардаш шэнги танец архиин hогтуугай газарhаа мүндэлэн гаража шадаха аал?

Түрүүшын чарданууд хатан хаан Мария Терезиин заабаряар бүри 18-дахи зуунай эхин багаар эндэ баригдаhан гү, али бүришье түрүүн—түрэгүүдые намнаhанай hүүлээр түхеэрэгдэhэн байха гэжэ тоолодог. Тэрэ үедэ Дебрецен хадаа бүхы дунда Европо дээрэ малаар наймаа хонижоо ябуулгын түб байhан. Теэд мал тууха гол замууд дээгүүр жэжэхэнүүд «станцинууд» байгуулагдажа, мал туугшад, наймаашад болон бусад аяншад тэндэ буужа амардаг, эдеэлдэг, хонодог байhан түүхэтэй. Чарда собнь хүгжэм, жэмэсэй архи хэзээншье таhардаггүй байгаа.

Хортобадь тосхоной чарда Венгер орондо гансахан шулуун хүүргэтэй голой эрьедэ зуун жэлэй урда тээ ямар байгаа hэм, тэрэл хэбээрээ мүнөө хүрэтэр байhаар. Үүдэнэйнь хажуу талада, хана дээрэнь Шандар Петёфой хүрэг няажа хэhэн булар шулуун самбар дээрэ 1842 ондо поэт-революционерэй эндэ ороhониинь гэршэлhэн гаршаг наранай туяада гэрэлтэн аржыжа харагдана.

Эндэ ороhон хүнүүд столдо hуунад. Тэдэнэй хэниинь малшан, загаhашан, тракторист хаб гэжэ илгаха аргагүй. Чардын нэгэ буланда хүгшэмшэд—6 хүн байна. Эдэнэр—Бурай гэжэ айлай бүлэ. Тэдэнэй нэгэн—үбгэн Яни, 37 жэл соо энээхэн буланда скрипкэ барижа зогсоно. Энэ хадаа Хортобадиин хубилалтануудай амиды гэршэнь. Тэрэнэй дүү Жига—малшадай ороной арадай 150 гаран тооной дуунуудые суглуулжа, бэшэжэ абаад, өөрөө хүгжэмдэдэг, дууладаг хүн. Нүгөө дүрбэниинь—залуушуул, тэдэнэй хүбүүд.

Үргэн уужам Хортобадьнай
Үнгын сэсэгээр hалбарна.
Үхэр малай бэлшээритэй
Үлэмжэ hайхан нютагнай.

Энэ хуушанай малшан арадай хэтын hанал бодолой домог дуун — мүнөө бодото дээрээ бэелүүлэгдээ.

М. Попов.
(ТАСС).

Будапешт хото.

Редактор Ц. О. ОЧ...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Ул... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата— ... отделов: сельскохозяйственного производства и па... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и ... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологи... —24-74, советского строительства и быта—34-93, ра... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и пер... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культу... Бурятской АССР.

Н00497. Зак. № 4...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной августын 13.